

UJGÖRÖG  
IRODALMI TERMÉKEK.

---

D<sup>r</sup> TÉLFY IVÁN

I. ESZÉRI.

---

BUDAPEST, 1883.

A M. TUD. AKADEMIA KÖNYVRIADÓ HIVATALA

(Az Akadémia épületében.)

F. J. G. G. G.

THE UNIVERSITY OF

OF THE CITY OF

OF THE CITY OF

## ELŐSZÓ.

Az újjörög irodalom termékeit 1879-ig bezárólag az *Egyetemes Philológiai Közöny* füzeteiben ismertettem. De ez annyiban volt az érdeklődőkre nézve hátrányos, s mennyiben csak szétszórtan szerezték magoknak tudomást az újjörög irodalom állapotáról.

Azért czélszerűbbnek tartom, hogy az 1879-ik év végétől kezdve a jelen év kezdetéig megjelent újjörög munkákat egy külön jelentésben mutassam be.

Az itt ismertetett munkákat pedig, egynek kivételével, mind ajándékba kaptam görög barátaimtól, ismerőseimtől s előttem személyesen ismeretlen jóakaróimtól. Közclességemnek tartám tehát, mind elolvasni s legnagyobb részökből kivonatok készíteni, másokat pedig csak a könyvszeti rovatban megemlíteni. E könyvszeti rovatban elősorolom a többi munkákat is, melyekről csak görög lapok útján szerezttem magamnak tudomást.

*Tel'fy Iván.*

## Ujgörög irodalmi termékek.

(Olvasatott a M. T. Akad. 1853. jún. 5-én tartott ülésében).

### I.

#### Gedcon Manó.

A középkori görög irodalomról részint kedvező, részint kedvezőtlen vélemények uralkodának minden időben.

A tudós Villoison (1750—1805.) azt írta, hogy nagyobb gyönyörrel olvassa Kinnamust és Kedrenust, mint Thukydidest.

Ellenben a nagy hírű hellenista, Boissonade (1774—1857.), visszatetszését nyilvánította az összes byzantinusok ellen, mivel fölforgatják a syntaxis szabályait.

A legújabb időben a francia akadémikus, Miller Manó, több görög codex fölfedezője és ismertetője, azt mondja, hogy a byzanti írók legnagyobb részében hiányzik ugyan az ízlés s a bíráló tehetség; de vannak mégis néhányan, a kik az irály tisztasága s bizonyos cím által tűnnek ki; s ha e tulajdonságokhoz hozzájárul a szerkezet bölcsesége s a tárgy érdeke, körpótolva vagyunk a fáradságért, melynek magunkat alávetettük. »La plupart des écrivains byzantins manquent de goût et de critique. Il en est cependant quelques-uns, qui se distinguent par la pureté du style et par une certaine élégance. Et lorsqu' à ces qualités viennent se joindre la sagesse de la composition et l'intérêt du sujet, on est heureusement dédommagé de la peine qu' on a prise.» (*Annuaire de l' Association pour l' encouragement des études grecques en France.* 6-dik évf. Páris, 1872. p. 23—52.)

Ez bírta rá Gedcon Manót, a görög középkori kutatók konstantinápolyi társaságának elnökét, hogy bocsássa közre Irené császárnénak, Andronikus Komnenus császár nejének,

1143-ban írt költeményét, melyet Patmus szigetének könyvtárában fedezett föl.<sup>1)</sup>

Irén főrjének az anyját szintén Irémek hitták, a ki Lászlónak, Magyarország királyának a lánya volt s kinek szépségét, erényeit, tudományszereletét s költői tehetségét Kinnamus, a byzanti történetíró (I. K. 4; és V. K. 4.) nagyon megasztalja.

Irén császárné költeményét kiadta már Boissonade is az *Anecdota Graeca* című gyűjteményében; de ez csak akkor jutott szerzőnk tudomására, midőn fölfedezett codexre már ki volt nyomtatva.

Egyébiránt a költemény kiadója nem újonez a középkori görög költemények ismertetésében; mert 1878-ban kiadta a *középkori görög költészet emlékeit*.<sup>2)</sup>

A költeményben, mely hanghuzamos jambusokban van írva, Irén panaszolja saját balsorsát. Ő boldog vala mint Andronikus neje. De mindennek vége lön. Férje, a császár, meghalt. Nem hallgat többé neje panaszára, nem játszik gyermekeivel, kik mindnyájan könnyeket hullatnak. Irén felhívja az egész természetet, az éneklő madarakat, az elhünytnek arab ménéit, hogy keseregjenek vele. »Oh férjem, üdvözítőm, erősségem, vigaszom, reményem, életem, lehelletem, világosságom, védelmem, hová lettél? Általad a csillagokig emelkedtem, s most örvénybe sodortatom; általad mint a verőfény tündököltem, s most az éj homályában enyészek el.«

Tlyen hangban panaszkodik Irén 393 versben.

## II.

### Rhigópulos.

1870-ben Rhigópulos Endre, kinek *Milton* című drámáját a *Budapesti Szemlében* (30. sz. 1877.) ismerttettem, írt

<sup>1)</sup> *Πατρὴς Συμβασιλευμένης ἀνεκδοτὸν ποίημα* (1143.) ἐκ χειρογράφων τῆς ἐν Δάτινῳ βιβλιοθήκης, ἐκδοθέντος Μανουὴλ Γεωργίου. Athén, 1878.

<sup>2)</sup> *Μεσαιωνικῆς ἐλληνικῆς ποίησις πρὸς πρῶτον ἐκδομένη.*

egy újabb, öt felvonásos, drámát, melynek czime: »*Nero Korinthban*«<sup>1)</sup>.

Nero 67-ben Kr. n. Görögországba utazván, legelőször Korinthban állapodik meg, hol Görögország többi városainak küldöttei is összegyűltek. Csak Athén vonakodott Nero tiszteletére követeket küldeni.

A színpad ábrázolja a korinthusz oszlopokkal díszített piacot. Egyik oldalról látszik a saroni tenger; másiktól a korinthusz öböl; a háttérben pedig emelkedik a fallegvár.

A piacon 15 polgár beszélget a legfontosabb napi eseményről, Nero jöveteléről.

Periander, egy előkelő polgár, azt mondja nekik, hogy épen most jön Nerótól, a kivel reggelizett s hogy a császár szándoka, visszaadni a szabadságot Görögországnak s átmeteszetni a korinthusz szorosát, s hogy most fog Hellas arany kora kezdődni.

A polgárok éltetik Nerót.

Leonidas, spartai követ, tudván, hogy Periander Nerónak kegyence, ezt keresi, hogy általa Sparta urává legyen, valaminth Periander Korinth uralma után vágyódik.

Hasonló haszonleső czéljaik vannak a többi küldötteknek is.

Periander nagyrautó tervének útjában áll saját lánya Nike, a ki egy athéni ifjúba, Kleodemoszba, szerelmes s ettől viszont szeretettetik, s a kinek már jegyese is.

Kleodemosz nagyon gazdag; bőkezű a szegények iránt; Athénben tanítók és tanulók tőle kapnak fizetést; kiházasít árvalányokat. De Periandert az rettentti vissza, hogy Kleodemosz athéni ember, a ki a függelenséget szereti; Nero pedig haragszik az athéniekre, mivel nem hitták meg küldöttség által. S ha Periander elvesztené a császár kegyét, akkor a tengerszoros átmetzési vállalatától várt nyeresége is kútba esnék. Plutias nevű pénzváltó ugyanis ajánkozott, hogy 500 millió drachmaért (200 millió forint) elkészíti az átmetzést, s ebből az összegből Periandernek 100 milliót s Tigellinusnak, Nero mindenesének hasonlóul 100 millió drachmát ígért. Az

<sup>1)</sup> *Néque de Korinthe*. (Athén, 1878).

egész vállalat pedig csak 100 millió drachmába kerülne s így Phütiának 200 millió drachma jutna tiszta nyereségül.

Periander nagy zavarban van, midőn Nero, a ki nála lakik, az athéni Kleodemust kívánja látni, kiről azt mondta neki Periander, hogy az összes athéniak közül csak ő tiszteli a császárt. Periander hallván a császár kívánságát, azt hazudja, hogy Kleodemus ragályos betegségben fekszik s Tigellinus ezt szintén állítja.

Nero fogadja ozután Hellas tisztelgő küldötségeit, melyek az undorig versenyeznek egymással az ő megasztalásában.

Erre a kertbe megy, hol Nikével, Periander lányával, találkozik. Szépsége egészen elbájolta s kezével és trónjával kínálja meg. De a lány azt válaszolja, hogy már van vőlegénye s eloson a kertből.

Épen akkor belép a kertbe Periander, kitől azt kérdezi Nero, hogy ki a lányának a vőlegénye? Periander azt válaszolja, hogy Kleodemus, de nem az athéni, hanem a Kyprus szigetről való.

Nero megígéri Periandernek a korinthei helytartói méltóságot, ha lányát neki adja nőül.

Periander örömteljesen elsiet, hogy fölkeresse Nikét. Nyomban utána jön a kertbe Aristomenes, Messénia küldöttje, a ki fölvilágosítja Nerót, hogy az athéni Kleodemus, Nero legnagyobb ellensége, Nike vőlegénye s hogy nem is fekszik ragályos betegségben, hanem egészséges.

Nero megharagudván, távozik.

Ekkor a kertben találkoznak Nike és Kleodemus s abban állapodnak meg, hogy másnap alkonyatkor, midőn az egész nép az isthmiai játékok után lakmározni fog, egy készen álló hajón elutaznak. E terv kivitelében szent Pál apostol is segítséget ígér nekik.

A piacon ácsorgó polgároknak azt a hírt hozzák, hogy az isthmiai játékon Phemius hangosabban énekelt, mint Nero. Azért megfojtották.

Most harsognak a trombiták. Római tisztak lépnek a színpadra, hol jobbról és balról sorakoznak. Utánok görög ifjak hozzák bíhorszínű, aranyhímzetű hordszéken Nerót, s a színpad közepén teszik le. Jobbról áll Tigellinus, balról egy

ifjú, a ki Nero citharáját tartja. Ezek körül sorakoznak a görög városok képviselői, nők s előkelő személyek; s utánok a nép. A trombitaszó elnémúl s tapsviharok keletkeznek. Nero, borostyánkoszorúval a fején, önmillásan üdvözli a tapsolókat. Azután elővesz egy okmányt s a következőket olvassa le róla:

»Hellének, üdvöz legyetek! Szép a ti országok; nagy, eszes, méertő a ti népetek. Hölgyeitek a Musák és Gratiák lányai. Ti vagytok Apollo fiai. Róma a ti nagy őseiteknek köszöni iródlalmát. Én pedig szerettelek titeket, mióta Apollo a citharával megajándékozott. Ti mindenekelőtt tüntettetek ki engem. Azért méltók vagytok hozzám. Jövőre mindig két név fog visszhangozni: Nero és Hellas — Hellas és Nero! Olympi összhangzal! — Versenyjátékaítokon szeroztem a koszorúkat. Énekemet megtapsoltátok, mint legjobb méertők. Lakomáitokon találtam a vidámságot, odaadástoklan a boldogságot. Szeretlek és esodállsk titeket. Azért én, a szeretett Nerótok, oh a marathóni és salamisí hősök díeső ivadékaí, ma a boldog Korinthban, a szabadságot ajándékozom az összes helléneknek. Éljen a görögök szabadsága!»

Erre a nép egetrászó tapsviharral felal.

Azután Tigellinus hirdeti a népnek, hogy a császár elhatározta a korinthis tengerszoros átnetszését.

A nép iamót ajjong és tombol örömében.

Ekkor Orpheus a következő költeményét olvassa föl:

*Ελε ταύτην τήν λαμπροσύνην καὶ χρυσαυγὴν αἰθέραν,  
ὅτι ὁ Νέρων ἐσχεταί μετ' τήν λαοθεσίαν, \*)  
Ταράσσομαι, διηγρηῶ. Ὅσα αἶθε πῶς ε' ἀρχίσο.  
Σὺ, Μοῦσα, ἔλαθ' ἄ' ἐμπαινοῦν, τὴν ἡμεῶν κα' ἡ γένω.  
Ὁ Νέρων εἰς τὰ Τάρταρα! Ἡ τί λευκοῦρά ἡμέρα!  
Τραχὺς τις ἢ ὄρεως ὄρησιν \*) καὶ Σαλαμῖς καὶ Μαραθῖόν,  
Ὅλον τὸ μέγα αἰσολόβιον!  
Οὐδέτιοι' ἄλλοι' ἢ Ἑλλὰς; ἄνηξ' εἰσιχρονίγα!  
Ἡ ποία δόξα καὶ τιμὴ! Ἰσοῦ, Ἑλλὰς, ὁ Νέρων,  
Ὅν προσέδωκες, ἔχθιστε, λαοθεσίαν γέρον!  
Τὸς ἀρετῶς τοῦ Νέρωνος, τοῦ Νέρωνος τὸ κόλλη,*

\*) Μετὰ τὴν λαοθεσίαν.

ε) ἴσα.

\*) ἄνηξ.

ε) ὄρησιν.



Οὕτως ὁ Πιεδαρος αὐτὸς θεὸς ἤρκει. \*) ἴνα φάσῃ;  
 Λαίηε ἢ Κούρη! Ἢ Ἑλλὰς ἐμυρόε σου κίηει γόνο.  
 Μιᾶς \*) σου ἐναεῖσθονται εἰς δόξης μας \*) τὴ χροῖον.  
 Τὸ ἑμαῦ σοε, Ἀποίκωνος τὸ φημα δημοῖσι;  
 Παιῖσις καθάριε ὡς αὐτὸς, — καὶ ἡ Ἑλλὰς θαυμάζει!  
 Ἐροχθὲς εἰς τὰ Ὀλύμπια παῖδον σ' ἠεροχροῖται!  
 Καὶ ἦδη, εἰς τὰ Ἰσθμία σπεῖσμα σὲ αἰλοῦμαι!  
 Ἐκασθεῖσάν μας \*) θυρεῖς! .. Λαίηε λαυτοῦ φαέλλου!  
 Ἐκασθεῖσας ε' εἰροφροῦσιν σὲ χαιρετά σὺς Ἑλλερ!  
 Κ' αἱ ἄχρονιές σοι τὴ λαυτοῦ, αἱ ἄνδρες σὲ μεγάλου,  
 — Αὐτὸ φροῖσται, \*) ἡ Ἑλλὰς ὡρ ἄριον ἰοῖα \*) θάλλει.

Azaz: »E tündöklő s aranyfényű derűben, midőn Nero a szabadsággal jön, megzavarodom, szédelgek. Nem tudom, hogyan kezdjem. Jöjj, te Músa, ihless engem, hogy hangoztassam az éneket. — Nero az isthmiai játékoknál! Oh mi fényes nap! Előtte elhalványúl Murathon és Salamis, az egész nagy-szerű múlt! Hellas máskor soha sem volt boldogabb. Milyen dicsőség, minő tisztelet! Ime Hellas, Nero, kit vártál, megérkezők, hozva a szabadságot! Nero erényeit, Nero szép tulajdonait maga Pindar sem volna képes megénekelni! Üdvözlégy császárr! Hellas térdet hajt előtted. Veled visszatérnek dicsőségünk évei! Éneked hasonlít Apollo énekéhez. A citherán úgy játszol, mint ő — s Hellas bánmúl. Tegnapelőtt megtapsoltunk téged, ki az olympiai versenyeken győztél. S most már az isthmiai játékoknál üdvözítőnknek nevezünk! Szabadságot adsz nekünk ajándokul! Üdvözlégy dicső philhellén! Minden szabad s hálás hellén üdvözlő téged. S a mi dicső előjáróink, a nagy férfiak, kiáltják: Nép! Hellas most mint lilium virágozik!«

Az összes nép viharosan tapsol. Nero mindenfelé köszönget. Azután zenekíséretében elvisszik a bordszéken.

Perianther schogy sem tudja Nikét rábríni, hogy Nero neje legyen. Azért zárva tartja és kinozza s arról tanácskozik Tigellinussal, miként lehetne Kleodemost láb alól eltérni.

\*) θεὸς — ἡ θεὸς ἴνα.

\*) Μούσα.

\*) ἡμῶν.

\*) εἰμῖν.

\*) φροῖσταισας.

\*) εὖν.

De Nikét megszabadítjuk sz. Pál apostol és Tódor, Nike szolgája.

Nike és Tódor a kertben várnak Kleodemosra. Azonban Periander előbb érkezik oda s crövel akarja lányát a palotába visszavinni. A lány tört híz ki s azt mondja, hogy inkább meghal, mintsem Neróhoz menjen. Periander kiált szolgái után; de egy sem jelent meg, mert Nerót kísérték, a ki Korinthi ütezáin sétált.

Periander szolgái helyett megjelent Kleodemos és Pál apostol. Ez utóbbi azt mondja Periandernek, hogy ő és társai akadályozzák a társadalom újjászületését. De jönni fog nélkül-letek és ellenetek. Kevés jó ember munkássága megtogja hozni gyümölcsét. Biz a nép is föl fog ébredni. Senki sem tehet semmit az igazság ellen, sem Nero, sem Tigellinus, sem ti, Hollar zsaruokocskái.

Nike azt mondja Periandernek, szent Pálra mutatva: »Ime ez a megszabadítottom.«

»És az új atyád« teszi hozzá Kleodemos.

Nike felszólítja az atyját, hogy jöjjön Athénbe, hol őt mint jó lány fogadandja.

Szent Pál ezt mondja Periandernek: »Sajnálak. De Isten kegyelme nagy! Bánd meg bűneidet s üdvözülni fogsz!«  
Ekkor elsietnek a hajóra.

E dráma ellen következő észrevételeim vannak:

1. Mértéken túl hosszú monologok fordulnak benne elő, melyek, ha nem is az olvasót, de mindenesetre a nézőt fárasztják s így a dráma hatását gyöngítik.

2. Valószínűtlen, hogy Periander, a ki annyira hajhászta Nero kegyét, otthon maradjon, midőn a császár, környezettve a többi kegyvadászoktól, kik között többen épen Periandert akarják megbuktatni, a városban sétál.

3. Még valószínűtlenebb, hogy egy szolga sem maradt volna otthon Perianderrel, hanem hogy mindannyian magára hagyták volna.

4. Hiba volt szent Pál apostolt a dologha belekeverni, hogy részt vegyen Nike megszökötetésében, mert ezt semmikép sem lehet magasztos hivatásával meggyeztetni.

## III.

## Melissinos.

1879-ben megjelent Korfúban egy epopea, melynek címe: *Erkölesi Világ*, szerzője pedig Melissinos Spyridon. <sup>1)</sup>

A költő lelke egy eszményi világba, a földhöz hasonló fényes bolygócsillagba emelkedik föl. Ebben drámai jelenetek mutatják neki a nőnek fenségét és bukását, erényeit és bűneit. E földöntúli látványban szemléli a nőnek hivatását, jogait és felelősségét a társadalmi életben.

E költemény 12 énekből áll.

Szerző azt mondja az előszóban, hogy a költemény második része is kész. Ebben egy másik csillagba vitetik a lelke, melyben ismét a férfiú eszméjét látja ábrázolva.

E két eszméből kiindulva, meghatározza az ember rendeltetését, és pedig úgy, hogy tragikailag adja elő az emberi szenvedéseket s különféle episodok által tárja föl az erkölestani rendszerét.

Csak az kár, hogy szerző nem az irodalmi, hanem a földi szigetekén élő népnyelvet választotta. Ennek csak a népdalokban lehet jogosultsága, de nem a magssreptű epopéákban.

A mi az előttünk fekvő költemény tartalmát illeti, ez nagyon röviden lehet előadni. A csillagba fölrepülő lelke találkozik megholt nővércének szellemével. Ez kalaácsolja őt a csillagvilágban, hol egymásután a világ teremtetőjét, a Megváltót, a Szent-Lelket, az angyalokat, Szűz Máriát, boldogult s elkárhozott szűzek szellemeit látja s mindenütt legüdvösebb intelmeket, tanításokat hall. Hasonlításai szépek. De megkapó történelmi jelenetek sehol sem fordulnak elő. Azért e mű inkább vallás-erkölesi tanköltemény, mint epopea.

A költemény végéhez magyarúzó jegyzeteket csatolt s ezek után három ívnyi értekezést *nehány elméletből a vers-*

<sup>1)</sup> *Ἠθικὴς κόσμος. Ἐποποιεὶς ἀπὸ Σπυρίδωνος Μελισσηνοῦ. Ἐκ Κερκύρας. 1879.*

mot, mint Aeschylus. Ez utóbbi ugyanis a fátumot mint külső hatalmat tünteti föl, mely a cselekvő személyeket kényszeríti, hogy így vagy amúgy cselekedjenek. Sophoklésnél pedig a látum az ember szívében lakozik. *Ο Σοφοκλῆς ἐξ αὐτῆς τῆς δραματικῆς αὐτοῦ τέχνης ἤγειτο εἰς διάφορον τῆς ἡμαρτήτως χρῆσιν. αὐτὴ παρὰ μὲν τῷ Αἰσχίλῳ εἰκονίζεται ὡς τις ἔξωτερικὴ δέναμις τὰ δράματα πρόσωπα ὡς ταύτην ἢ ἐκείνην τὴν πράξιν ἐξαναγκάζουσα, παρὰ δὲ τῷ Σοφοκλεῖ ὡς ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ τοῦ ἀνθρώπου ἐνοικοῦσα.*

Hogy ez nincs így, azt Aeschylus ezimű munkám 9-dik fejezetében adtam elő.

## V.

## Kupitóris.

Kupitóris Panagios kiadta 1879-ben Plato Kritójának eredeti szövegét, magyarázatokkal és fordítással a mai irodalmi nyelvre. <sup>1)</sup>

El fordításból közlöm az 1-ső fejezet első részét. Pason-litsák össze a görög philológiával foglalkozók az eredetivel s meg fognak győződni, hogy e fordítás nyelve testestül lelkes-tül görög.

*Κεφ. Α'. Σωζο. Ἀπὸ τί τοιαύτην ὄραν ἔχεις ἔλθει, ὦ Κρίτων; ἢ δὲν εἶναι ἀκόμη <sup>2)</sup> πρῶτ;*

*Κρ. Πολὺ βέλαια.*

*Σω. Ποία ὄρα νερόως;*

*Κρ. Ὅρθρος βαθύς.*

*Σω. Θαυμάζω, πῶς ἠθέλησεν εἰς σέ ὁ τοῦ δεσποτηρίου φάλαξ καὶ ἑλακοῦσα.*

*Κρ. Γνώριμος ἤδη μοι εἶναι, ὦ Σώκρατες, διὰ τὸ ὅτι πύλλαις ἐνταῦθα σιχνάζω, καὶ ἔχει κατὰ τι καὶ εὐρυετηθῆ ἢ π' ἐμῷ.*

*Σω. Πρὸ ἁλίμου δ' ἔχεις ἔλθει ἢ πρὸ πολλοῦ;*

*Κρ. Ἰκανῶς πρὸ πολλοῦ.*

<sup>1)</sup> Πλάτωνος Κρίτων, κείμενον, σζόλιον καὶ μεταφράσεις. Αθήνα, 1879.

<sup>2)</sup> V. S. Tély: A classica philologia encyclopaediája. p. 69—77.

Σω, Ἐπειτα πῶς ἐσθὺς δὲν μὲ ἔξέπνιζας, ἀλλὰ σιωπῆως κάθησαι πικρῶν μου;

Κρ. Ὅχι καὶ τῶν Ἰασ, ὦ Σώκρατες, οὐδ' αὐτὸς ἐγὼ ἀπ' ἠθέλον ἐν τοσαύτῃ καὶ ἀγροπνίᾳ καὶ ἰάπρῃ καὶ ἤραι, Ἀλλὰ καὶ σὲ πρὸ πολλοῦ θανατίζω παρατηρῶν ὅτι τόσο γινώσκαι ποιᾶσαι καὶ ἐπίτηδες δὲν σὲ ἔξέπνιζον, ἵνα ἴσων δυνατῶν γινώσκταται πρὸς τὸν κωρὸν σου. Καὶ πολλὰς μὲν ἤδη καὶ πρότερον καθ' ἕνα τὸν βίον σὲ ἠμαζάρισα διὰ τὸν τρόπον σου, πολὺ δὲ μάλιστα κατὰ τὴν τῶν παροῦσαν συμφορᾶν, ὅτι τόσο ἐκόλως αὐτὴν καὶ πρῶτος ὑποφέρεις.

Ugyan a szerző írt történelmi és irodalmi tanulmányt az albánok nyelvéről s népéről, <sup>1)</sup> és értelmezést a névmás harmadik személyéről az albánoknál, a görögországi albánok s főleg a hydrabeliek dialektusa szerint. <sup>2)</sup>

Az előbb megnevezett dolgozatában elősorolja mind azok véleményeit, kik a legrégibb időkől fogva a jelenkorig az albánok nyelvéről s eredetéről írtak és leginkább Fallmerayert czáfolja. Aztán belbizonyítja, hogy az albán nyelvben legtöbb görög, sok latin, kevés német s legkevesebb kelta elem foglaltatik.

## VI.

## Philimon.

Philimon Timoleon kiadta 1879. évi december havában a görögországi képviselőházhoz benyújtott jelentését a képviselőház könyvtáráról. <sup>3)</sup>

E jelentés szerint a kérdésben forgó könyvtárnak volt hetvenezernél több kötet, az 1879-ik év végén.

A képviselőház könyvek vásárlására 20 ezer drachmát

<sup>1)</sup> *Μιλίτη ἱστορικὴ καὶ γλωσσικὴ περὶ τῆς γλώσσας καὶ τοῦ ἔθνους τῶν Ἀλβανῶν.* (Athén, 1879).

<sup>2)</sup> *Διακριθὴ περὶ τῆς παρ' Ἀλβανῶν ἀνταγωγῆς τοῦ τρίτου προσώπου κατὰ τὴν διάλεκτον τῶν ἐν Ἑλλάδι Ἀλβανῶν, μάλιστα ἐν τῶν Ἰθραίων.* (Athén, 1879).

<sup>3)</sup> *Ἐκθέσις τοῦ ἐφόρου τοῦ βουλευτηρίου περὶ τῆς βιβλιοθήκης τῆς βουλῆς τῶν Ἑλλήνων.*

(8 ezer forintot) szavazott meg az utolsó ülészekban, azonkívül könyvtári irodai átalányra 3 ezer drachmát.

Az angol kormány ajándékkal küldte a felsőház naplóját (*Journal of the House of Lords*) 1547-től 1879-ig, 130 kötetben; azután az 1856-tól kezdve megjelenő hivatalos okmányokat (*State Papers*) 36 kötetben.

A német birodalom kormánya csereviszonyban állván a görögországgal, megküldte a német birodalmi ülésekről és a porosz országgyűlésekről szóló összes jegyzőkönyveket.

A belgiumi akadémia ajándékozta összes kiadványait 1845-től kezdve; a belga kormány pedig megküldte a felső- és alsóház irományait (*Documents Parlementaires*).

Olasz-, Török- és Oroszország is ígérték jelentékeny könyvtudományokat.

Bel- és külföldről 80 magánember is küldött becses könyveket.

A könyvtár díszes olvasótermében volt 1879-ben 62 angol, francia, olasz, német hírlap és folyóirat, melyek 2960 drachmába kerültek.

E könyvtár pedig nem szolgál kizárólag a képviselők számára, hanem nyilvános intézet, melyet mindeuki használhat.

A jelentés utóiratában olvassuk, hogy Olaszország kormánya megküldte a parlament és az egyes minisztériumok összes kiadványait.

Nagyon kívánatos, a mint Philimon Timoleon hozzám intézett levelében mondja, hogy a magyar kormány s a magyar akadémia szintén küldenék meg a nevezett könyvtárnak az országgyűlési s akadémiai kiadványokat, főleg pedig azokat, melyek a magyar jogra és történelemre vonatkoznak. Ezekért lehetne a görög parlament irományait csere fejében kérni.

Tisztelettel ajánlom ezt a t. Akadémia figyelmébe.

VII.

Kappótis. Mistra.

Kappótis Angelos, a spartai gymnasium igazgatója, 1880-ban egydiratot bocsátott közre Mistrá városáról 1).

Szerző a negyedik kereszties hadjáratnál (1199) kezdi munkáját s mintegy főtöbbségben adja elő a byzanti császárság viszontagságait.

Főforrásul használt egy, görög népnyelven írt régi verses krónikát, mely az 1204-ik évtől 1292-ig terjedő eseményeket adja elő és a 14-ik század elején íratott. Ezt a krónikát először Buchon adta ki 1846-ban, következő munkájában: *Histoire des conquêtes et de l'établissement des Français dans les états de l'ancienne Grèce sous les Ville-Hardouin*.

A görög krónika címe: *Βιβλίον τῆς Κοινῆς τῆς Ρωμαίας καὶ τοῦ Μωρέως*, Azaz: Könyv, Romániának és Moreának megszerzéséről.

A krónikaíró ugyanis a szárazföldi Görögországot *Romániának* és Peloponnézust *Moreának* nevezi.

Ezt a krónikát kiadta Ellisen is (Analekten der mittellund neugriechischen Literatur. Zweiter Theil. Leipzig, 1856) német fordítással s terjedelmes bevezetéssel és jegyzetekkel. Erről azonban, úgy látszik, Kappótis úrnak nem volt tudomása, mert schol sem említi.

A krónikaíró nemzetiségét illetőleg azt gyanítja szerzőnk, hogy az görög anyától és frank (francia vagy olasz vagy spanyol vagy német) atyától származott Peloponnesusban, mert szövege rossz görög nyelven van írva, számos frank szót s a görögök iránt ellenszenvet mutat föl.

Az ilyen vegyes nemzetiségű házasságból született fiút Gasmílos- vagy Vasmílos-nak (*Γασμῖλος, Βασμῖλος*) nevezik a byzanti írók. Ez pedig, szerzőnk szerint, meg van rövidítve *Gaskon mílos* és *Vaskon mílos*-ból (*Γάσκων μῖλος, Βάσκων μῖλος*); s miután a *mílos* nemcsak *öszvért*, hanem *töréaytelen fiút, jollyút* is jelentett, azért *Gaskon mílos* =

1) *Μισογενεῖα κατὰ τῆς πόλεως Μιστρῆ. Ἐν Καλύμναις* (Kalamátában).

*Gaskonok fattyúja, és Vaskon mülos* — Vaskok, azaz *baskok fattyúja*, mert a *frankok* nevezete alatt gaskonok és baskok is fordultak meg Peloponnésusban.

1249-ben a frankok körülbelül egy órányi távolságra a régi Spartától, erős helyet építettek, melynek neve akkor *Μυειθήρας* vagy *Misitéra* volt. De magok a frankok *Messire Guillelme*-nak azaz Vilmos (t. i. Villehardouin Vilmos) úr várának, vagy *Messiriori*-nak, vagyis az ursk hegyőnek (a francia *messire*-, és a görög ἄρος-tól) nevezék.

Szerzőnk azonban el nem fogadja ezt az etymológiát s azt mondja, hogy a *Μυειθήρας* el van rontva a francia *maison du trône*-ből; azért *Μηστράρας*-nak kell írni, a miből később *Mistlás* és *Mistrás* lett.

Szerzőnk szerint a frankok azt a területet, melyen a régi Megalopolis, Tégea és Sparta állt, *Mesoriá*-nak vagy *Mesoriának*, a mi *βεντοτόμιον*-t jelent, nevezték. *Mesoriának* pedig nevezi a népnyelv a két szántóföld közötti határt.

A Taygetus hegyalján fekvő földrészeket, hol hajdan rövid ideig a szlávfijú Bzeriták laktak, a mai népnyelv *Bardániá*-nak nevezi. Ez szerzőnk szerint, valószínűleg a *βραδέρια*-ból (lomhaeszűség) van elrontva, mert a lakónok lomhaeszűteknek nevezték a szlávokat, épen úgy, mint ma Maina lakosai szomszédjaikat *vlachok*-nak nevezik, a mi szerzőnk szerint ugyanazt jelenti, a mit a régi *vlakes* (*Βλάκας*), t. i. *tompákat*.

Maina lakosai a frankoknak évenként négyszáz byzanti aranyat fizettek. Ennek az aranypénznek a neve volt *ἐπέρωρον*, többesben *ἐπέρωρα*, ért pedig a mai pénzben körülbelül 17 frankol. *ἐπέρωρον*-nak azért neveztetett e pénz, mert tűzszínű volt. S mivel a mai arany is lángszínű, azért, szerzőnk szerint, a mai görög népnyelv *γλορί*-nak (többesben *γλορία*) nevezi; ez pedig meg van rövidítve a *γλορίμα*-ból; tehát összefügg a *γλόξ* (láng), *γλόγμος* (lángos) szóval. Innen azt következteti szerzőnk, hogy az olasz *florino*, franczia *florin* a görög *γλορί*-tól származik.

De ebben nagyon téved; mert elvitázhatatlan dolog, hogy a *florino*, *florin* név Flórenczben keletkezett a 11-ik században, hol legelőször nevezték így az aranypénzt.

A *Maina* név, melyet a byzantinok *Μαίνα*-, és *Μαίνη*-



nak írtak, a mai görögök némelyei pedig *Mainai*-nak (*Mávu*) imak, nem egyéb, szerzőnk szerint, mint az ó-görög *μαρία*, azaz bosszuállási harag, oly értelemben, mint a homéri *μηρις*, dörög *μηρις*. Mert Mainai lakosait az ő szomszédjaik *bosszuállók*-nak, azaz *bosszuállók*-nak nevezik.

A mainabeliek pedig, szerzőnk szerint, a régi spartaiak valódi utódjai, megőrizve amazok nyelvének és szokásainak legnagyobb részét s aristokratikus rendszerét. De Octavianus császár korában lakónoknak nevezettek, mivel ezzel szövetkezvén, a spartaiak ellen harcoltak, kik Antonius részén álltak. Azóta bosszút iktattak a spartaiak ellen s a *μαριάρης*, azaz, *μαριάρης*, nevet kapták. Azonban Octavianus legyőzvéa Actíumnál 31-ben Kr. e. Antonius, *szabad lakónoknak* (*λευκογάστρους*) nevezte el őket.

Nagyon feltűnő, hogy szerzőnk sehol sem említi a *tzakonok*, a *Tzakonia* nevét, holott a görög verses krónika épen Mainai s Lakonia lakosait *tzakonok*-nak, s Mainaiát és Lakoniát *Tzakoniának* nevezi, mint III. 35, 153, 162. v.

Azokat a becses dolgozatokat sem említi szerzőnk, jöhetnek alkalmá lett volna, melyek a *tzakonok* nyelvéről jelentek meg. Ilyenek: *Ueber die Sprache der Zakonen* Thierschtlől (Abhandl. der philos.-philolog. Classe der k. bayer. Akad. d. Wissensch. I. 1835.) — *Grammatik der griech. Vulgarsprache* Mullerchtől (Berlin, 1856. 94—104. l.), — *Étude du dialecte Tzakonien* Devilletől (Páris, 1866). Sőt görög nyelven is jelent meg Athénben 1870-ben, és pedig 2-ik kiadásban, a *tzakóni dialectus* nyelvtana Oekonomostól. Ezt csak ismerhetnük szerzőnk.

Mistra hét évvel Konstantinápoly bukása után került a törökök hatalmába.

De már 1463-ban Malatesta Zsigmond, Rimini hercege, ostrom alá fogta a várat, s mintán be nem vehette, Mistra városát pusztította s kiásatván az 1456-ban meghalt nyolczvan éves görög bölcsésznek, Pléthonnak, máskép Gemistusnak, csontjait, mint szent ereklyét, Olaszországba vitette. Ekkor égték le Mistra templomai s a fejedelmi palota is romba dőlt.

1687-ben a velenceiek foglalták el Mistrát, 1715-ig birtokukban tartották meg. Ekkor azonban ismét a törökök ha-

talmába került. De végtére a szabadsági háborúk után a fölállított görög királyság részéül ismertetett el.

Ma csak csekély mezőváros Sparta közelében, s arról nevezetes, hogy évenként augusztus havában nyolcz napig tartó vásárra csődülnek ott össze az emberek.

## VIII.

## Didaskallikos Syllogos.

Nyolcz évvel ezelőtt keletkezett Athénben egy társaság az alsó- és középoktatás javítása, tanítóképezde fölállítása s elaggott tanítók és családjaik segélyezése végett. A társaság neve *tanítói egyesület* (*Αδελφολογία; Σύλλογος*).

A segélypénztár részvények útján alapítottot; mind-egyik részvény tíz drachmáról szól. De ez az összeg nem egyszerre, hanem két félévi részletben fizettetik.

Rtől különbözik az egylet tagjai által befizetendő díj. A néptanítók ugyan is fizetnek félévenként 3, az algymnasiumi tanítók (*Ελληνοδιδάσκαλος*) 4, a tanárok 6 drachmát. Ezért kapja minden tag az egylet által kiadott *Μέτρον* című folyóiratot. Az egyleti tagdíjakból megtakarított fölösleg a segélyezés részvénytárába foly be.

A részvényesek jogosúltsága a segélyezésre az aláírásuk napjától számítandó tizedik évben kezdődik. A segélyezési összeg pedig 10 év múlva az évenként befizetett részvényilleték ötszörösé, 15 év múlva tízszerese, 21 év múlva tizenegyszerese, 22 év múlva tizenkétszerese, s ilyen arányban tovább.

A ki e nyugdíjban részesül, nem köteles többé részvényilletéket fizetni.

A részvényes halála után az özvegye folytathatja a részvény befizetését, mi által férjének jogaiha lép. Ha az özvegy is meghal, gyermekeit illeti a nyugdíjaztatás joga. Ha pedig a részvényes nőtelenül hal meg, akkor szülőinek, kiskorú fivéreinek s hajadon nővéreinek van joguk az ő nyugdíjára.

Ha a részvényes meghal, mielőtt tíz évig fizette volna az illetékét özvegye és árvái egyszer-mindenkorra 200 drachmát (80 forintot) kapnak.

1880-ban, midőn a kormány a részvénytörvény alapszabályait aláírta, 15000 drachmából állt a részvénytörvény.

Ezekből látszik, hogy a Didaskalikos Syllagos két főbuda-  
tot tűzött ki magának, egy szellemi és egy anyagit. A szelle-  
mit eszközli a tulajdonképi Didaskalikos Syllagos, az anyagit  
pedig a *tanítói részvényes pénztár* (τὸ διδασκαλικὸν μετοχικὸν  
ταμείον). A Didaskalikos Syllagos tagja nem köteles, hogy a  
másiknak is legyen részvényese, és a részvényes nem köteles a  
tanítói együletbe lépni.

Minderre nézve három jelentés bocsátatott közre 1880-  
ban, u. m.:

1. Független a *Plato* folyóirathoz. A görög tanítói egyület  
1878–1879. évi közgyűlésének jegyzőkönyve <sup>1)</sup>).

2. Független a *Plato* folyóirathoz. A görög tanítói egy-  
ület 1879. évi két rendkívüli közgyűlésének jegyzőkönyve. <sup>2)</sup>

3. Görög tanítói egyület. A tanítói részvényes pénztár  
állapota. <sup>3)</sup>

IX.

Középkori kutatások társasága.

Konstantinápolyban alakult egy görög társaság a kö-  
zépkori kutatások czéljából <sup>4)</sup>). 1880-ban megjelent az első je-  
lentése tagjai munkálkodásáról. E jelentésnek első tárgya az  
*utolsó harmincz év* <sup>5)</sup>) 1850-től 1880-ig és a *görög középkor* <sup>6)</sup>),  
mely a jelentés szerint Kr. u. 323-ban kezdődik s 1830-ig tart.  
Szerzője pedig Kypuridis. Ő elbsorolja mind ama görög szer-

<sup>1)</sup> Παράθεσις τῶν περιλαμβανόμενων Πρακτικῶν τῶν γενικῶν συνελεύσεων τῶν ἐτῶν 1878—1879 τοῦ Ἑλληνικοῦ διδασκαλικοῦ Συλλόγου. (Athén, 1880.).

<sup>2)</sup> Παράθεσις τῶν περιλαμβανόμενων Πρακτικῶν τῶν δύο ἐκτετρακτίων ἐπιδικῶν συνελεύσεων τοῦ 1879. τοῦ Ἑλληνικοῦ διδασκαλικοῦ Συλλόγου. (Athén, 1880.).

<sup>3)</sup> Ἑλληνικὸς διδασκαλικὸς Σύλλογος. Καταστατικὸν τοῦ διδασκαλικοῦ μετοχικοῦ Ταμείου. (Athén, 1880.).

<sup>4)</sup> Ἐταιρεία τῶν μεσαιωνικῶν ἑρευνῶν.

<sup>5)</sup> ἡ τελευταία τριμνηστική.

<sup>6)</sup> ὁ Ἑλληνικὸς μεσαιωνισμός.

zöket, kik a görög középkort chronologiai, helyrajzi és biographiai tekintetben írták le. Eire azokat a görög írókat juttatja tudomásunkra, kik a görög középkor házi életét, államszerkezetét, egyházát, tudományát, művészetét, irodalmát, nyelvét, tanügyét ismertették. Továbbá elősorolja azokat a görög munkákat, melyek a középkori szlávok, bolgárok, frankok, spanyolok, törökök, oroszoknak a Keleten való szerepléséről szólnak.

Geodon Manó, a kiról már föntebb szóltam, közöl e jelenlésben néhány eszerépfőiratot. Azután egy külön czikkben kimutatja a Janinából való Glykys Miklósnak, velencei nyomdásznak és könyvtárosnak régi katalógusa nyomán, <sup>1)</sup> mily drágák voltak a jelen század elején a görög könyvek. <sup>2)</sup> Ebből láthatni, hogy e könyveknek föltötte nagy áruk volt.

Így a byzanti történetírók 26 kötetből álló gyűjteménye, mely Velenczében 1729-ben jelent meg, 1300 frankért adott el. — Az 1782-ben kiadott *Méga Hερολογιών* ára 44 frank; — Theotóki Miklósnak két kötetes physikéja 32 frank; — Theophrast kiadása Koraisztól 30 frank; — Longusnak 1778-ban megjelent pásztori regénye 60 frank; — Meletius geographiája 100 frank stb.

## X.

## Politis.

Politis kiadta 1880-ban Athénben a mai görögök *légtüneti néprégét*. <sup>3)</sup>

Görögország teugérészei azt tartják, hogy a hamu vilálmvezető, azért a hajóskapitányok mindig a tengerbe vették a hamuát, nehogy a villám a hajóba beleesapjon.

Kyprus szigetén *légi szellemek, kísértetek* <sup>4)</sup> nevezik a

<sup>1)</sup> Κατάλογος Νικολάου Γ'ικού, τῶν ἐξ Ἰωνικῆ-αἰῶν περιέχων πλείστα παλαιὰ καὶ σπάνια βιβλία ἑλληνικὰ καὶ ἑλληνολατινικά. (Véncze, 1836.)

<sup>2)</sup> Τῆς τῶν βιβλίων ἐν ἀρχαίς, τῶν 18<sup>ου</sup> αἰῶνος.

<sup>3)</sup> Ἀπόδειξις μετεωρολογικῶν μύθων.

<sup>4)</sup> Τελέοντες. Πλὴν ἐπιφανῶς már a byzanti íróknál is fordul elő. Neve polig onnan van, mivel, a néphöl szorinó, megvámolja a légen átható lelkeket.

villamos tüneményeket, azt mondva, hogy az üldözőbe vesz állatokat, fákat s más tárgyskat; vihar kitörésekor pedig fűszéket s más vasszerkeket dobnak ki a házból, a légszellem el-távoztatása végett. S a macskát kikergelik az ágyból.

A nép a villántól kettéhasítottnak szikláknak gyöggerőt tulajdonít; azért viszi oda a gyöngélgedő s aszkóros gyermekeket.

Phókis tartományának Arachova (a régi Érochos) városában azt hiszik, hogy Isten a villám által az övldögöket üldözi s elégeti, kik sokszor nagy fába menekülnek. Azért mondják a lukosok, ha villántól hasított fát látnak: *»valamely övldögöt égetett el»; »itt valamely övldög volt.»*

Konstantinápolyban s vidékén azt hiszi a görög nép, hogy mennydörgéskor Illés próféta hajtja a kocsiját az égen. Már a középkori görögök is azt hitték, hogy azért mennydörög, mivel Isten vagy Illés próféta a sárkányt üldözi az egekben. Sőt Hesychius szerint (*ἀεαίθρον* szó alatt) már a régi görögök is a mennydörgést Zeus kocsizásának tartották.

A sárkánynak a villám által való üldözéséről s megöléséről szóló rege valószínűleg Indiában, az árja népek különválása előtt keletkezett; mert a Rigveda (II. 19, 2.) szerint Indra, kinek fegyvere volt a villám, megölte a kigyót.

A görögöktől átszivárgott azután ez a rege különféle átalakításokban több indo-európai néphez.

Több görög népdalban a sárkány által üldözött férjének segítségére jön a felesége, s azt mondja, hogy ő a villám s mennydörgés lánya, a ki a sárkányokat megöli. Erre a sárkány rémülten megszökök.

Mennydörgéskor azt is mondja a görög nép, hogy Isten megpatkolja a lovát, vagy, Isten lovának patkói dörögnek.

Ehhez hasonló nézetet találunk némely tatártörzseknél, hol azt tartják, hogy azért mennydörög, mivel Isten lovai ügetnek, s azért villámlik, mivel patkóik szikráznak.

Zantében azt mondják a mennydörgéskor, hogy Isten megházasítja a fiát; Symi szigetén, hogy Isten férjhez adja lányait; Kyprus szigetén, hogy Isten hengergeli a tömlőit; Görögország több vidékén, hogy Isten hengergeti a korsóit.

Peloponnésusban, midőn a gyermek kérdezi az anyját,

hogy miért mennydörög, azt mondja neki: »örög apád kergeti a bábát.«

Az esőt illetőleg, Parnassus vidékén azt regélik, hogy Borcas szitát tart, melyvel a jögesőt készíti el s hullatja le. A déli szélnek pedig vannak tömlői. Ezeket a felhőkön át a tengerbe dobja, vízzel megtölti, fölviszi az égbe s onnan szitákon keresztül a földre önti.

Ez a nézet már Aristophanes korában uralkodék, a mint ezt a *Felhők* című vígjátékában olvashatjuk, hol nevetséges okokra vezeti vissza az esőt s mennydörgést. Ezeket az okokat valószínűleg a népeletből merítette.

Az eső szitája előfordúl az indiai és a finn mythológiában is.

A szívárványt élő lénynek tartja a nép, mely jóakarattal viselkedik emberek, állatok s növények iránt; de megbántóit könyörtelenül bünteti.

Azt regélik, hogy egy merész ifjú, erdejében lúzva, átgrott a szívárványon; de azonnal oly gyenge nővé változott át, hogy még a legsilányabb ember háttalmát sem volt képes magától elhárítani.

Azt is regélik, hogy a szívárvány fonékán byzanti császárok aranypénze (Konstantináto) van elrejtve, melynek csodálatos sajátságokat tulajdonítanak; mert a ki ilyen Konstantináto-t talál, az kimeríthetetlen gazdagság s boldogság forrására akad. Kypirus szigetén ezt az aranypénzt *tsiogias*-nak nevezi a nép, s ez valószínűleg a régi *τηριος* (női ékszer), mert a kyprosbeliek a k-t e és i hangzók előtt ts-nek ejtik ki. S így Vámbérynek minosen igazza, midőn azt mondja <sup>1)</sup>, hogy a mai görögök nem bírják a ts-t, sz-t kimondani. Minden görög, a ki több évet Franciaországban töltött, tökéletesen mondja ki a sz-t.

A szelekről azt hiszik Jaminában, hogy vízkeresztnapjának előestéjén egymás ellen harcolnak, s a vízkeresztnapján fővő szelet győztesnek tartják.

Aruhovásban ezt regélik a szelek vetélkedéséről: a felső szél dicselkedett a többi szelek előtt, hogy neki legszebb paló-

<sup>1)</sup> A hunnok és avarok nemzetisége, 1881. 15. l.

tája van a világon, mely még a napnál is fényesebb s hogy ebben megerősítvén magát, nem fél a többi szelektől. Palotáját pedig Parnass hegycsúcsán tél idején jégből s hóból építette föl; s onnan fúvott az egész földre. De a lég s apróként fúvó déli szél olvadásnak indította a fényes palotát, úgy hogy nyoma sem maradt, kivéve a felső szél könyveit, melyek patakként hullottak le.

Valamint a szelek összecsapása után eső szokott következni, úgy van ez a nép előítélete szerint az állatok, s főleg a szamarak verekedése után is: azért mondja: »midőn két szamár veszekszik, esni fog.« S ha két ember nevetséges okból veszekedik, a nép fölkiált: »eső lesz.«

Ennyi elég legyen mutatványul Politis dolgoztaból, a ki minden légtíncsi görög mythost összehasonlít az indoeurópai s altai népek hasonló reggivel.

Ugyanettől a szerzőtől megjelent az idén egy újabb mythologiai dolgozat e cím alatt: *A Nap a népmythosok szerint.* <sup>1)</sup>

A nép emberi alakúnak képzei a Napot; azért mondja róla, hogy *kifújja az orrát; két-három ölayire megy.* A későbbi emberről azt mondják Messéniában: *lelgyozta a Nap.*

Egy zantei néprege szerint a Nap elsholván Mariskát, palotájába viszi, mely a hegyek mögött van.

Az este hazatérő Napot várja az anyja s negyven kenyeret dob az éhező elé.

Peloponnesusban azt mondják, hogy a felkelő Nap azért piros, mivel megölte az anyját, a ki nem készített számára kenyeret.

Némely vidéken azt hiszi a nép, hogy napkeltekor Szűz Mária nyitja ki a Nap számára a kaput; így tehát a hajdan-kori Hajnalt Szűz Mária helyettesíti.

<sup>1)</sup> Ο ήλιος κατά τους δημοτικούς μύθους. (Αθήναι, 1882.)

## XI.

## Kampas.

1880-ban megjelentek Kampas költeményei, számra uőzve hetven. <sup>1)</sup>

Ismertetésül ide ígatok a legrövidebbek közül néhányat.

## Ἐκείνη.

Λί: ἄλλως ἔν ζωῆς καὶ πάλλῃ  
 Δίδει ἢ γέλωε, ἢ χαρῆ,  
 Μ' ἀγλῆν ἀγγέλου ἀμφιβάλλει  
 Τῆν γλῆν μου ἢ σμαραγά.

Τὸ ἄδαν θάλλον ἐρωτόλον  
 Ἄσπρα στίχοι μὲς θυρεῖ,  
 Τῆς λεμονῆς πλῆν τὸ φέλλαν,  
 Ὅταν τρεῖς ἐν τῆ χαρῆ.

Azaz: Ő. — Ha másoknak a mosoly és öröm életet és bájokat ad, az én kedvesemot a baj angyali fénynyel veszi körül. Így a virágzó rózsza kedves illatot ajánldékoz nekünk, de a czizrom levele csak akkor, ha a kézben szétdürzsöltetik.

## Εἰς κόρην ἐπὶ τῆ πρώτῃ τοῦ ἔτους.

Νο εὐχῆς δεῖ ἀναμένειν ἐνὶ σοῖ, ὃ, μὴ ἀπόρει.  
 Νά σοὶ θύαξ ἢ εὐχῶν δῶρον εἴη τις ἄδωρατῆ.  
 Νὰ δωρεῖσθαι δὲν κράται ἅπαν τῶν ἀγγέλων, κῆρ,  
 Ἄλλ' ὅταν ἡμοῖν αὐτοῖ.

Azaz: Egy lányhoz új évre. — Oh ne csodálkozzál, ha éretted nem küldök fel imákat: az lehetetlen, hogy valaki neked imák ajándékát adja. Lány! Nem illik, hogy angyalokért imádkozzunk, hanem minmagunkért.

## Ὁ Μεσοίτης.

Ἐνὶ: Ἐδῆν καὶ ἀθροῖται ὅς ὁ Ἄδῆν γενῆται.  
 Ἄλλὰ ταχέως ἀπ' αὐτῆς τὸν λαδισά ἢ Γενῆς  
 Κ' ἔθροιστος κλειῆται.

<sup>1)</sup> Ν. Γ. Κόκκος Σόχου. (Αθήν, 1880. Κορυφαῖος Ἐδρε κηλ-  
 τήνα).



Καὶ εἶπε τῶν θεῶν τὸν αἰ πρῶτον καταπύσις,  
 Τὴν πρῶτον τοῦ θεοῦ πρῶτος ἡρώδης ἡρώδης.  
 Σαυαρέμιοναί τὸ ἀεθρὸς ταν, ἔτ' ἔρχεται Μισοῦας  
 Καὶ τὰς κλοσθίσις εἰς ἡδὴ ἀνάγει θείος ἰάλλυ  
 Ὁ ἕως ἄδρῶν ἡμῶν εἰς γυναικὸς ἀγνῶν.

Azaz: *A Messiás.* — Minden ember az Édenben születik, mint Ádám; de hamar kútzí onnan az ismeret s ő számkivetve holyong. Akkor álmainak első eltűnései, akkor hideg hitetlenségének első furdalásai marczangelják a keblét; de eljön a Messiás s az Éden zárt ajtaját fölhyítja ismét előttünk a nő karjaiba kalauzoló szerelem.

XVI.

Lambros.

Lambros Spyridon, az athéni egyetem magántanára, meglátogatta 1880-ban a görög országgyűlés határozatából s a kormány megbízásából Athos hegyőnek, vagy a Szenthegynek zárdáit, a végett, hogy az ólani görög kéziratok s nyomtatványok jegyzékét készítse el.

Kutatásainak eredményét közrebocsátotta következő ezimű dolgozatában: *Lambros Spyridon jelentése a görögök képviselőházához a Szenthegyre való küldetéséről.* (Athén, 1880.) \*)

Az sznyhullák, melyeket a zárdákban látott, csak helyi jelentőségűek, a mennyiben többnyire a zárdáknak sjándékozott ingatlanok elősorolására szorítkoznak.

Legnagyobb nehézséggel járt a görög kéziratok rendszeres összeírása; mert némely zárdában a kéziratok rendetlenül a földön heverték, vagy egymáson fölhalmozva feküdtek.

Mind ennek daczára Lampros húsz zárdában 5766 kéziratot katalogizált.

De Laura és Vatopedion zárdáinak kodexoit idő hiánya miatt nem írhatta össze.

E kéziratok között vannak kiadatlanok is, melyek legnevezetesebbjei a következők:

\*) Ἐκδοσις Σπυρίδωνος Π. Λάμπρου περὶ τῆς βουλῆς τῶν Ἑλλήνων περὶ τῆς εἰς τὸ ἄγιον ὄρος ἀποστολῆς αὐτοῦ.

1. Gergelynek, a theologusnak, húzdító beszéde egy szűzhez. A X-dik századból. Hártyára írva.

2. Különféle régi közmondások, melyek részint eddig ismeretlenek, részint az ismerteket új módon magyarázzák s így méltán pótlókul szolgálhatnak a Leutsch és Schneidewin által Göttingóban kiadott *Paroemiographi Graeci* című munkához. E kézirat a XIV-dik, XV-ök és XVI-dik századból származik s papírra van írva.

3. Gyűjtemény a szárazföldi, tengeri és szárnyas állatok történetéből, kidolgozva: Konstantinus Porphyrogenitus által. A 13-dik századból. Össze van állítva Aristoteles, Aelian, Agatharchides, Kallias, Ktesias, Eudemos, Timotheus, Apion, Nymphodorus s mások munkáiból, melyek a X-dik században még léteztek.

4. Solokkismusi törtémények a dialektusokban. Ebből számos dialektusi sajátosságokat lehet tanulni.

5. Tizenhárom népdal a byzanti korban használt hangjegyekkel.

6. A XVII-ik században élt aetoliai Györgynek különféle költeményei és 143 aesopusi meséje rimes versekben.

7. India története. XVI-dik századbeli codex.

8. A byzanti kor talányai versekben.

9. Photiusnak egy levele.

Az összes kiadatlan kéziratok nyomtatásban ötszáz lapot túlhaladó kötetet fognak képezni s nagy szolgálatára lesznek a görög történetnek, patrologiának s ó- és újkori irodalomnak.

A zárdák nyomtatványai között vannak egyházi, szép-irodalmi s tudományos munkák, — de főleg a görög remek-írók számos kiadásai a legrégibb nyomdákból.

Azról is nevezetesek a zárdák, hogy olyan görög munkák vannak, melyek a görög szabadsági háborúk előtt kerültek ki görög nyomdákból, s melyekről eddig az ismert könyvkatalógusok mályen hallgattak.

Ugyan ez a Lambros Spyridon kiadta Athén városának megbízásából és költségén a Chonaeból, Phrygia városából, származó Akominát Mihály összes fennmaradt, de eddig na-

gyobbrészt kiadatlan munkáit<sup>1)</sup>, a florenzei, oxfordi, párisi és bécsi könyvtárakban található codexekből. Az előszóban terjedelmes életrajzát adja Akominát Mihálynak, kit 1157-től kezdve Konstantinápolyban Eustathius, a homéri és pindari költemények tudós magyarázója, vezetett be a tudományok esarnokába, s ez által nagyban járult hozzá, hogy Akominát később Athén főpapja lön.

Az 1-ső kötetben vannak Akominatnak egyházi, világi s halotti beszédei. A 2-dik kötetben van 180 levele, s egy *axédox* című dolgozat, mely tulajdonképen grammatikai játék, a mennyiben némeny szavak másképen írva s egymáshoz különféleképen illesztve vagy egymástól elválasztva más jelentenek. Végre e kötet tartalmaz több egyházi költeményt és másoktól Akominathoz intézett leveleket, valamint bő jegyzeteket az összes munkáikhoz Lambrosról, a ki a kötet végén 354 görög szót sorol elő Akominát munkáihól, melyek a *Thesaurus linguae graecae*-ben hiányoznak.

Lambrosnak ezt a kiadását élesen megbírálta Pappageorgios Péter a *Klissi* 1086-dik számában, a ki Florenczben tartózkodva, összehasonlította Lambros kiadását a florenzei Laurentianussal s úgy találta, hogy Lambros sok helyet rosszúl olvasott a florenzei codexben. De meg kell gondolni, hogy Lambros nem ragaszkodott rabzolgailag a florenzei codexhez, mert az oxfordi, párisi és bécsi codexeket is kellett figyelmére méltatnia.

Lambros Spyridon kiadta a középkori fejedelmeknek, kik Görögországban uralkodtak, kiadatlan érveit s ölombulát is *Ἀνάδοτα νομισματα καὶ μελετηδύσηυλλια τῶν κατὰ τοὺς μέσους αἰῶνας δυναστῶν τῆς Ἑλλάδος.* (Athén, 1880.)

1880-ban négy verses regényt is adott ki a görög középkorból. Ezeket azonban más alkalmammal fogom részletesen bemutatni.

1881-ben kiadta Lambros Spyridon két görög utazó is-

<sup>1)</sup> *Μεγάλη Συγκρίσις τῶν Χρονίων τῶν σοφίστων, τὰ πλείστα ἐκδοθέντα πῦρ τῆ ἀρχαίων κατὰ τοὺς ἐν Φλωρεντίᾳ, Πεδονίᾳ, Παρισίᾳ καὶ Βιέννῃ κώδικας. Ἀκρινῶν καὶ δήμου Ἀθηναίων.* (Athén, 1879. 1880. Két kötet).

mertetését, kiknek egyike Luskaris Kananos a XV-ik, s másika Batatzis Vazul a XVII-ik században írta le saját utazásait. <sup>1)</sup>

Kananos útleírásának töredékére a bécsi császári könyvtárban akadt Lambros. E töredékből láthatni, hogy Kananos bejárta Dániát, Svéd-, Norvégországot s Német- és Oroszország egy részét.

Sokkal érdekesebb Batatzis Vazul rímes versekben szerkesztett leírása, melynek kézírata a british múzeum könyvtárában őriztetik.

E leírásból kitűnik, hogy Batatzis bejárta többi között Khivát, Bokharát, Hyrkaniát. Az szali tengerről, több utazó kérdései s fillentései módjára, azt mondja, hogy ő fedozte föl Léirja még Taurust és Persiát is. Nagy dicsőretekkel halmozza el Nadir schachot, a ki őt követélenek nevezte ki Oroszországba és Hyrkaniába. — Elhagyván végkép Ázsiát, Európába tért vissza s röviden írja le Orosz-, Német-, Franciaországot, Hollandiát s főleg Angliát.

A londoni kézírathoz egy térkép is van kötve, melyet Batatzis 1732-ben Londonban kére nyomtatott. A térkép bal oldalán görög, jobb oldalán latin jegyzetek vannak a térképen szereplő helyek- és népekről. Főnt pedig görögül és latinul ezt a föliratot viseli: »Térkép, mely által a tudománykezelőknek alkalom adatik, Ázsiának egy részét láthatni, a melyet az utasok közül eildig senki sem látott saját szemével« stb.

1882-ben az Athoshegyen, Cambridgeben, Münchenben és Korfában találtató kéziratokból boesátott közre Korfúra vonatkozó kiadatlan dolgokat. <sup>2)</sup>

Az első lárgy a IX-ik században élt Arseniusnak, korfúi érseknek, dicsőszéde Therinos vértanu fölött.

Erre következik a XII-ik században élt Miklós érseknek lemondása háromméretű jambusokban. Ezek ki voltak ugyas már adva egy florenzei és egy vatikáni kéziratból; de Lambros

<sup>1)</sup> Κυριακός: *Δόξαρις καὶ Βασίλειος Βατάτζης δὲ τῶν ἁγίων περιηγητῶν τῶ ἐξ καὶ τῆς αἰῶνος.* (Athén, 1881.)

<sup>2)</sup> *Κεραισιανὴ Ἀνάβασις ἐν χειρογράτοις ἁγίων ἁγίων, Κωνσταντίνου: Μονάζον καὶ Κεραισιανῶν τῶν τῆς πρώτης δημοσιεύσεως.* (Athén, 1882.)

egy tökéletesebb kéziratra akadván Münchenben, nem taláta fölöslegesnek, Miklós *lemondását* újra kiadni.

Harmadik helyen van közölve Petriaditis Vazul, korfui érsek levele Stílbis Konstantinhoz, egykori tanítójához, melyben Korfú romlottságáról s elszegényedéséről panaszkodik.

A negyedik, XVI-dik századbeli kéziratnak ez a címe: «A korfübeliek hibái és vádjai, melyek miatt megvetjük őket.»

Legérdekesebb az ötödik tárgy, «A cigányok hűbérérol Korfúban és május elsejéről.» <sup>1)</sup>

Május elsejét egész Görögországban ünneplik meg ugyan, de különösen és némileg eltérőleg Korfúban. A falusi nép t. i. koszorúkkal, tarkaszínü szalagokkal, piros tojással, megaranyozott gyümölcsessel s gulambokkal fölkecsített cziprusfatörzset visz a városba s megállván a vagyonosabbak házaí előtt, éneklí május havának szépségét, a háziúr és háziasszony jószágát s fölökéri, hogy nyissa ki az eszényét.

Ez a szertartás a cigányoktól ered, kik már a XIV-dik században külön hűbéri testületet képeztek Korfúban.

### XIII

#### Korais.

Korais Adamantiust ismeri minden ember, a ki a görög klasszikusokkal foglalkozik. Megjelent munkáin kívül van még több kiadatlan munkája is. Ezek közrehoesátása végett alakult Marseilleben egy, görögökből álló, társaság, mely a kiadás rendezésével Mámukas Andrást bízta meg. Az első kötet megjelent 1881-ben e címü alatt: *Ἀδαμαντίου Κοραΐ τῶ μ. ἢ θάνατον ἐφορῶντα συγγράμματα, βονὴν μὲν καὶ δαπάνην τῆς ἐν Μασσαλίᾳ κεντρικῆς Ἐπιτροπῆς Κοραΐ, ἐπιμελίαν δὲ Ἀνδρέου Σ. Μάμουζα συνλεγέντα καὶ ἐκδοθέντα. Τόμος Α'. (Athén).* E kötet tartalmazza egy francia-görög szótárnak az anyagát és Koraisnak a francia akadémia szótárában írt sajátkezű jegyzeteit.

<sup>1)</sup> Περὶ τοῦ ἐν Κερκύρῃ τιμωροῦ τῶν Ἀθηναίων καὶ τῆς πρὸς τοὺς Μοῖοις.

Az előbeszédben, mely 207 lapot foglal el, találjuk a kiadó tollából Korais életrajzát, kiadott és kiadatlan munkáinak jegyzékét. A franczia-görög szótár anyaga tulajdonképen franczia szavak és szólamok gyűjteménye, melyeket Korais görög nyelven magyarázotti és pedig úgy, hogy magyarázatait mind a klasszikus, mind a népies görög nyelvből merített adatokkal támogatta. Így például a *chef d'oeuvre* alatt ezt mondja: »A mai görögök ezt *ἀριστοτέλεσμα*-nak nevezik. Nem rosszúl. De talán jobb lenne az *ἀριστοτέλεσμα*, mert már Pindar *ἀριστοτέλεσμα*-nak <sup>1)</sup> nevezi Zeust.»

## XIV.

## Polylás.

Polylás Jakab görög népryelvre fordította Homér Odysseáját, melyből 1881-ben a negyedik s utolsó füzet jelent meg. <sup>2)</sup>

Erre föl főgnak kiáltani a szakavatatlanok: »hát mégis igaz, hogy a mai görög nyelv nem a régi, mert a nép nem éri Homér nyelvét!«

De ez elhamarkodott félkiáltás; mert már az V-dik században Kr. e. sok elavult homéri szót kellett a görög ifúságnak szótárakból tanulnia. <sup>3)</sup>

Ha ezek a félkiáltók tudnák, hogy már az ó-korban nem egyféléképen beszéltek és írtak a görögök, hanem hogy ó- és új-ióni, aeoli, dóri, ó- és új-attikai dialektusok léteztek, soha sem tennék azt a nevelésös kérdést: vajjon érti-e a mai görög paraszt Homér Iliását vagy Odysseáját? Biz az oly kevésbé érti, mint az ó-korban az aeoli, dóri vagy attikai paraszt értette. S ha mégis a régi aeoli, dóri, attikai paraszt nyelve valóságos görög volt, úgy a mai görög paraszttól sem lehet elvitatni, hogy az ő nyelve valóságos görög, mely épen olyan

<sup>1)</sup> Dóri nyelven. Attikailag *ἀριστοτέλεσμα*.

<sup>2)</sup> *Πολύλαος Ὀδυσσεύς Ἰλιάς: μεταφράσεις*. (Athén, 1875, 1877, 1880, 1881.).

<sup>3)</sup> Tilly: A klasszika philologia encyklopaedója. Pest, 1884. 56—

dialektusa a régi nyelvnek, mint hajlani az aeoli, dóri, ióni és attikai. Sőt az újgörög nyelv sokkal közelebb áll Xenophon nyelvéhez, mint Xenophon Homéréhoz.

Továbbá Herodotból (I. 172.) tudjuk, hogy négyféle *ióni* nyelv volt: a káriai, a lydiai, a chios-erythraei és a sámusi, s hogy a lyd-ióni görögök nem így beszéltek, mint a káriai iónok, de hogy mégis megértették egymást.

Ki fogja tehát ebből következtetni, hogy az iónok, négyféle nyelvjárásuk daczára, nem beszéltek valóságos görög nyelven?

Sőt az aeolok nyelvének is három dialektusa volt, u. m. az ázsiai, a boeotiai és a thessáliai. S a két előbbi oly annyira eltér egymástól, hogy csak a thessáliai segélyével lehet valódi görögöségöket megállapítani.<sup>1)</sup> De e miatt még senki sem kételkedett azon, hogy az aeolok nyelve is valóságos görög volt.

Plato a *Kratylusban* (XVIII. 401. C) idegenszavakat (*ξενικά*) nevezi az attikai nyelvjárástól eltérő szavakat, jól lehet aeoli vagy dóri szavak voltak; így szerinte az attikai *ὄνεια* (lét, lényeg) némelyeknél *ἰόνια*, másoknál *ὄνία*.

De az *idegen* által nem azt akarta mondani, hogy az *aeol* vagy *dóri* nyelv nem görög, hanem csak azt, hogy az attikai-tól eltér.

Épen oly kevésbé állhat tehát az is, hogy a mai görög (akár irodalmi, akár népies) nyelv, daczára több sajáttságának, nem ugyanaz a régivel.<sup>2)</sup>

Legrand, az ó- és új-kori görög nyelv nagy ismerője, ezt mondja *Recueil de poèmes historiques en Grec vulgaire* (Páris, 1877.) című munkájának VI. lapján: »A görög népr nyelv bensőleg függ össze a görög irodalmi nyelvel s attól elválaszthatatlan. A hellenistáknak állhatva kellene lenniök ettől az igazságtól. A gyakran legyőzhetetlen nehézségek, melyekre görög klasszikusok magyarázatimál akadnak, tíz eset között kilencszer a görög népr nyelv tudatlanságából származnak. A főlistok kutatói különösen becses segédeszközt találhatuának ebben a nyelvben. A görög szótárakban kétszázúál több szó

<sup>1)</sup> *Abrons*: De graecae linguae dialectis. Liber primus. p. 4—5.

<sup>2)</sup> Tölgly: A klasszika philologia encyklopaediája. 69—77. l.

tévesen van megmagyarázva, mivel szerzőik nem tanúlták a bizanti és görög népnyelvet. Ez utóbbinak ismerete különösen Theokritosnak szabatos magyarázatához elkerülhetetlen.

Ha a mai görögök nem a hanghuzam (hangmenyiség, kvantitás), hanem a hangsúly szerint ejtik ki a szavakat, ebben nem kell valami újítást keresni, mert az ó-görögök is így tettek a kötetlen beszédben.<sup>4)</sup>

Ezt a hangsúlyozást alkalmazzák a mai görögök a versekben is.

De ilyen hangsúlyozó verseket már nazianzi Gergely és az alexandriai Apollinaris is írtak a IV-ik században Kr. u.<sup>5)</sup>

Elbeszélő költemények többnyire tizenöt szótagu iambugokban vannak írva, úgy, hogy a negyedik jambussal vagyis a nyolczadik szótaggal a szó végződjék. E szerint minden versnek két része van, melyek elsője nyolcz szótagból, vagyis négy iambugból, s másodika hét szótagból vagy negyedfél iambugból áll. De az első és második rész első lábai trocheumok is lehetnek. Az ütem (hangemelés, *ictus*) pedig a hatodik vagy nyolczadik s a második rész hatodik szótagjára esik. De az első részben két ütemes szótag is (hatodik és nyolczadik) lehet.

A vers képlete tehát a következő:

$$\cup - | \cup - | \cup \cup | \cup \cup | \cup - \cup - | \cup \cup | \cup$$

vagy:

$$- \cup | \cup - | \cup \cup | \cup \cup \quad - \cup | \cup - | \cup \cup \cup$$

vagy dipodiák, azaz, kettős lábak szerint:

$$\cup - \cup - | \cup \cup \cup \cup || \cup - \cup - | \cup \cup \cup$$

és

$$- \cup \cup - | \cup \cup \cup \cup || - \cup \cup - | \cup \cup \cup$$

Az ilyen verseket politikaiaknak, vagyis polgáriaknak, népieknek nevezik.

Tizenöt szótagu iambugi verseket már 500-ban Kr. e. írt Hipponax, a mint ezt Hephaestionnak a mértékekről írt

<sup>4)</sup> Télfy: A klasszika philologia encyclopaediája. 51—53. l. és Opuscula Graeca. 8—41. l. (Kapható Lampel Bőbernél).

<sup>5)</sup> Müllach: Grammatik der griech. Vulgarsprache. 71—72. l.



munkájából tudjuk. S Aristophanes vígjátékaiban is találunk tizenöt szőlőgü jambusokat s trochaeusokat.

E hosszú versfajt tehát ó-kori őseiktől örökölték a mai görögök.

Ilyen politikai versekben fordította Polyás az Olysseát és pedig az ióniai szigeteken divatozó népművelvre.

XV.

Kastorchis.

1879-ben közrehozotta Kastorchis Euthym az athéni archaeologiai társaságnak 1837-től 1879-ig folytatott munkásságáról szóló történeti jelentését,<sup>1)</sup> melyből a következő kivonatot készítettem.

A görög nemzet, mihelyt önállóságát kivívta, irodalmára s régi műemlékeire fordítá figyelmét. Azért alapított egy időben a királysággal elemi s középiskolákat s egyetemet, 1837-ben pedig archaeologiai társaságot, melynek feladata Hellas műemlékeit fölkeresni, összegyűjteni és kiegészíteni. Első gyűlését tartotta 1837. évi április 28-án az Akropolison, a Parthenon alatt, az akkori közoktatási miniszter elnöklése alatt.

E társaság bensőbb viszonyba hozta Hellast Európával, mely közreműködvén annak fölszabadításában, rokonszenvének és fáradságának jutalmát a társaság munkásságának gyümölcseiben találta meg.

Eleinte a társaság tagjai kevés számmal valának, mely azonban később 402-re emelkedett. Mindegyik rendes tag pedig évenként 15 drachmát (körülbelül 6 forintot) fizetett.

A társaság legelőször a föld alá rejtett Dionysos-színházról hirdatta el a századokon keresztül reá hányt földet.

Azután kiásatta az Acolus-útczában a Szelek tornyát, melyet a második században Kr. e. Andronicus építtetett.

S mindjárt reá láthatóvá tette a Dionysos-színház fölött a föld alá temetve volt Thrasyllus-emléket.

<sup>1)</sup> *Ἱστορικὴ ἐκθεσις τῶν ἀρχαιοτήτων τῆς ἐν Ἀθήναις ἀρχαιολογικῆς ἑταιρείας ἀπὸ τῆς ἰδρύσεως αὐτῆς τὸ 1837 μέχρι τοῦ 1879 ἐλευσθέντος.* (Athén, 1879).

1839. és 1840-ben első helyen szerepel a Parthenon megszabadítása a rajta fekvő földrétegektől. Romjai között talált a lársaság több domborművet, áldozati ajándékokat és száznál több kövélíratot. Ugyan akkor jelent meg egész szépségében a török falak eltávolítása által az Erechtheum is.

A kutatásokat kiterjeszté a társaság Piraeusig s mindennél fölíratokat, edényeket, építészeti és szobrászati emlékeket talált.

1840. és 1841-ben kijavírtatta Athénben az Olympusi Zeus templomának keleti falát. A megarai Nisaccából Athénbe szállította a Győzelem óriás szobrát s a Theseus-utczában állította föl, hol most is csodálják az ó-kori emlékek tisztelői. Mykénében pedig megszabadította a reálányt földtől az orosz-línkaput, e legrégebbi emléket az ókori építészetnek és szobrászatnak.

1841. és 1842-ben összeillesztette s elhelyezte a Parthenonnak megmentett részeit, melyet kétszáz évvel ezelőtt a törökök löpőrá robbantott szét.

1842—1843-ban folytatta a Parthenon földön heverő oszlopainak föllállítását s megrongált falának kijavítását, mely alkalommal a keletdéli oldalán dísztelennül álló török mecset magától omlott össze.

Nyugatra az Akropolistól fekvő dombot, az Areopagot, megtisztította a hozzá nem tartozó későbbi járulékoztól s megtalálta a szikliba vésett lépcső fölött azt a széles símitott felületet, hol valószínűleg hajdan az areopagi tanács ülésezett.

Pán barlangja mellett pedig megtalálta ama lépcsőt, mely részintosan az Akropolisra vezetett.

A hetedik évfolyamban (1843—1844.) folytatta a Parthenon déli falának és a Szárnyatlan Győzelem templomának kiigazítását, megtalált maradványainak összeillesztése által. S így élvezhetővé tette egész szépségében e remek műemléket.

1844-től 1846-ig elhordatta a törökök által épített kupolát, mely az Erechtheumnak hat oszlopú északi csarnokát takarta el. A kupolában talált 15 régi fölíratot és 7 töredéket az Erechtheum fehér szobrocskáiból. Azután ásásokat tett a Parthenon déli oldalán, hol hat domborműtöredéket, 20 fölíratot s több oszlopfejet talált. S ugyanakkor megszabadította

a Propylaeumok csatlakában az északi és déli oszlopok talapzatait, a rájuk hányt földtől.

1846-tól 1847-ig ajándékkul kapván az angol kormánytól 32 nagy ládában, a lord Elgin által az Akropolisról elvitt tárgyak gyűjteményeinek, közszemlére állította ki. Azután jó karba helyezte az Erechtheumot, a Győzelem templomát és a Szelek (máskép Andronikus) tornyát.

1847-től 1848-ig múzeumot állított föl, a már megszapordott régiségi tárgyak befogadására s újra szervezte a társaságot.

1848-tól 1849-ig meglisztította az Akropolis talaját a Propylaeumok és az Erechtheum között; elhordatta a köveket, melyek még a Parthenon talaját betakarták s több helyen, hol régiségek foglaltak, őrházacsokkat építtetett, az ott felvigyázó halaggyasztóknak számára.

1850-ben az Akropolisra vezető kényelmes lépcsőket csináltatott.

1851-től 1855-ig kiadta 4 füzetben a talált görög feliratokat és az Erechtheum leírását.

Három évi szünetelés után fölmentta Herodes Attikus színházát, mely a II-ik században Kr. u. építtetett. Azután hozzáfogott a Dionysos-színház fölhatásához. Ez azonban szükségessé tette magánháza kisajátítását, melyeket le kellett bontani. Midőn 1862-ben ott is elhordták a földet, egy 114 méternyi hosszú, sokajlajú épületre akadtak. A 10-ik ajtó előtt 26 tömördek nagyságu követ találtak e felirattal: *Βασιλείη Ἀττάλος, βασιλέως Ἀττάλου καὶ βασιλικῆς Ἀπολλωνίδου*. Innen látszik, hogy ez csarnok volt, melyet 2-ik Attalus, Pergamum királya, a Kr. utáni 2-ik században építtetett.

A következő években majdnem száz ezer drachmányi költséggel folytatta a dionysosi színház körüli ásatásokat, miglen végiére azt napfényre hozta, úgy a mint most látható.

1870-ben ásatásokat kezdett a társaság Athén ókori temetőiben s azokat még most is folytatja. Számtalan sírt fedezett ott föl, melyek közül a legrégiebbek a Kr. előtti IV-ik, s a legkésőbbiek a Kr. utáni III-ik századból valók. Ez a temető egyedül áll a maga nemében, minőt még nem találtak Görögországban. Ott egyszerű síremlékek között nagyon egyszerű-

ket is lehet látni, miből az következik, hogy ott gazdagokat és szegényeket, polgárokat és idegeneket temettek el.

Innen nem messze folytatta a társaság 1872-ben az ásásokat s egy hymettusi márványból készült oszlopot talált, melynek két oldalán ez a fölírat áll: *Ἔργος Κεραμαιστοῦ*. (A Keramikus határa).

Azóta minden évben folytatván az ásásokat, nagy számú régiségeket s különösen fölíratokat talált a társaság.

De a legfontosabb ásatást eszközölve 1876-tól 1878-ig 50,000 drachmányi (20,000 ftnyi) költséggel Dionysos és Herodes színházai között, hol Aesculap templomát (*Ἀσκληπιεῖον*) egy régi csarnokkal találta.

Végre 1879-ben megtalálta Athén régi körfalait, a belsőt és külsőt, melyek között kényelmes út is volt csinálva.

Athénen kívül Görögországnak több vidékén is ásatott a társaság, u. m: Plataea, Théba, Tanagra, Thisbe, Sparta, Mykenae, Nauplia stb. területén, hol mindenütt sok érdekes tárgyat talált.

E történelmi vázlattal szoros kapcsolatba állanak az athéni archaeologiai társaság jelentései, melyekről a következő fejezetben szölok.

## XVI.

### Archaeologiai társaság.

Az athéni archaeologiai társaság közrebocsátotta az 1880-ik évi január 1-től 1881-ik évi január 1-éig terjedő munkásságáról szóló jegyzőkönyvét.<sup>1)</sup> Ebből látjuk, hogy a társaság Piraeusban két régi színház föléásatásához fogott s mindkettőnek nagy részét már láthatóvá tette.

Szunimban javításokat vitt véghez Athéna templomán s a fővárosba szállítottott két legrégibb fölíratu sírkövet, melyek egyike Epikloznak, Damasistrat fiának, másika pedig Hipposztrat nevét mutatja. Erre 1937 drachmát (mintegy 774 ftot) költött.

<sup>1)</sup> *Ἱστορικὴ εἰς τὸ Ἀθῆνας ἀρχαιολογικῆς ἑταιρίας ἀπὸ ἑξαετίας 1880. μέχρι ἑξαετίας 1881.* (Athén, 1881.).

Chaeoneánál megtalálták a társaság meghízottai a 338-ban Kr. e. elesetteknek 254 hulláját, hét sorban egymás mellett. Stamatákis lerajzolta a holtakat s összeszedte a mellettök talált halotti ajándékokat.

Akkor tehát a háboruban elesetteket nem dobták egy közös sírba, mint jelenleg, hanem mindegyiket külön, illő halotti szertartással temették el.

Keos szigetén egy köörcszlánt, melynek hossza 8 méter, megerősítettett a alapzatán.

Phigaliában Apollo templomának, Iktinus művének, ingadozó oszlopait jó karba helyeztette 1800 drachmányi (720 ftai) költséggel.

Naupliában nagyon régi sírokat vizsgáltatott meg s az ott talált halotti ajándékok közül a legnevezetesebbeket Athénbe hozatta.

Régészeti tárgyakat 7820 drachmáért (3128 forintért) vásárolt. Ezek között van egy régi attikai edény, verses felirattal, mely jobbról balra megy.

A társaság gyűjteményéből összeirattatott eddig a katalógusban 11724 tárgy. Azonkívül van a társaságnak 256 arany és 949 ezüst érmé.

1880-ban bevett a társaság 347568 drachmát (139027 ftot), kiadott pedig 343565 drachmát (137426 ftot).

A jelen évben kiadta az 1881 évi január 1-étől 1882. január 1-éig szóló jegyzőkönyvét.<sup>1)</sup>

Ebből a következőket emelem ki.

A tanagrai ásatásoknál Bocotásban számos olényt talált a társaság meghízottja, melyek közül öt vagy hat valódi romeknű. De különösen egy, melyen az Orithyát elragadó Boreas van festve, felhívulja művészeti kivitelére nézve mind azokat, melyek 1872. óta Tanagrában találtak.

Peloponnesusban Kabbulias felügyelő által eszközölt ásatásokat, melyek eredménye az, hogy most már láthatni az epidauroszi színház nézőterét, orchestráját, színpadát és ülőhelyeit.

<sup>1)</sup> *Ημερολόγιόν της Εταιρείας Αρχαιολογικής Ελλάδος α.α.ο. Γενουαίων 1881. μέρος Γενουαίων 1882. (Athén, 1882).*

Ez ásatásokról értekezik maga Kabbadias, a jegyzőkönyvhez csatolt külön függelékben. <sup>1)</sup> Ebben előadja, hogy Chandler, Donaldson, Leake, Blouet állításai, kik csak hírből írtak az epidauroszi színházról, csups. tévedések és ábrándok; s hogy Polykletusnak e híres műve, a tudomány előtt eddig ismeretlen vala. Most már bizonyos, hogy a színházban 52 sor ülés s azonkívül 3 sor kőpamlag volt. Ez által különbözik az epidauroszi színház az athénitől. — A nézőtér alsó félkörének van 13 lépcsője, melyek azt 12 részre osztják. A felső félkörben pedig huszonöt lépcső, következőleg 24 osztály.

De Kabbadias nemcsak a színházat hozta napfényre, hanem az *Egészség* szobrát is megtalálta, melyet szintén Polykletus a Kr. előtti V-ik században készített.

A társaság katalogusa 1881-ben már 12569 tárgyszámot mutat föl. — Arany érmei kettővel, ezüst érmei 124 darabbal szaporodtak.

## XVII.

### Parnassos-társaság.

Athénben 15 év óta áll fenn a *Parnassos* nevű társaság, melynek célja a népnek értelmi, erkölcsi és társadalmi javítása. E cél eszközei a következők: nyilvános oktatás; értekezések fölolvasása; könyvek kiadása a nép számára; folyóirat közrebocsátása; könyvtár és olvasóterem; pályakérdések; iskolák föllállítása szegény gyermekek számára s más önálló iskolák segélyezése.

E társaság elnöke, Dragúmis Manó, kiadta 1881-ben a társaság munkálkodásának tizenötödik évről szóló jelentését. <sup>2)</sup>

1881-ben volt a társaságnak 635 tagja. Bevételo 34576, kiadása 33286 drachmúra rúgott.

A társaság föllállított szegény tanulók számára hálóter-

<sup>1)</sup> *Περὶ τῆς Πρακτικῆς τῆς ἱστοριολογικῆς ἐταιρίας τοῦ ἔτους 1882. — Ἀποσκοπὴ ἐν τῷ θεάτρῳ τῆς Ἐπιδαύρου ὑπὸ Π. Καββαδίου.* (Athén, 1882.).

<sup>2)</sup> *Φιλολογικὸς Σύλλογος Παρνασσῶς. Ἀποδοσιὰ τῶν μετὰ τὸ ἔτος γερουσίαν.* (Athén, 1881.).

met is (*ἀπαριήγοι*). Ebben 1879-től kezdve 11137 szegény tanuló talált éji szállást.

Cseréviszonyban áll 79 görögországi és 33 külföldi tölgytellettel.

Az ülésekben fölolvastott dolgozatok közül csak ezeket hozom föl: A hatásúgok Rómában; Pompéi elpusztulása; A nihilismus Oroszországban; Sophokles irálya; A pozitív philosophia; I. Kommuens Elek levele Böberthez, Flandria grófjához; Euripides egyik tragédiájának fölfedezett töredéke; Antigone stb.

Eddig kilencz iskolát állított föl: kettőt Athénben, s hetet egyéb városokban. E kilencz iskola között van egy *gyakorlati* is Athénben. Itt a vallás- s erkölestanon kívül tornaszatot, éneket s rajzot tanulnak a fiúk, kik nem lehetnek 5 évnél fiatalabbak s 8 évnél idősebbek, midőn felvétetnek. Tanfolyamuk 6 évig tart s hat osztályból áll. Minden osztálynak van külön tanítója. A tornaszatba fölveszik a népnél divó nemzeti tornajátékokat, valamint a görög hajdankor testgyakorlatait is.

A felügyelők csak olyan énekeket hagynak helyben, melyek a tanulók vallási s erkölesi érzelmeit költik föl.

A rajztoni órákban természeti s görög építészeti tárgyakat utánoznak.

A műhelyben építészeti, ács-, kosárfonási-, szobrászati munkákat teljesítenek a tanulók.

Minden két hétben egyszer sétálni mennek tanítóikkal, természeti tárgysok gyűjtése végett.

A többi tantárgyak ebben a gyakorlati iskolában a következők: olvasás, írás, ártuizma, ó- és új-kori görög irók, a görög nemzet törtérelme, földrajz, számtan, a mértan elemei, természetrajz s a természettan eleméi.

Az olvasóteremben a következő hírlapok vannak: *Ἀττικὰ*, *Λιβὸν*, *Ἀθήθεια* (egyik Athénből, másik Kyprusból), *Ἀδικήθεια*, *Ἀνακρηθεις*, *Ἀνεξαρηθία*, *Ἀρχολίς*, *Ἀραθία*, *Ἀρμονία*, *Ἀθήθ*, *Ἀσὺλῃ Ἑλλάς*, *Ἐθροθόλαξ*, *Ἐθνικὸν Ἦθὺμα*, *Ἐλευθέρια*, *Ἐλλικὸς Ἀσὸς*, *Ἐλπίς*, *Ἐμπορικὸς Παρατηρηθίς*, *Ἐρμὸς*, *Ἐκθίθια*, *Ἐθναία*, *Ἐθρπος*, *Ἐρηθίς*, *Ἐθναλία*, *Ἐθάζη*, *Ἐθς*, *Κλειθ*, *Ἀθὸς*, *Μέθιμα*, *Νέα Ἦθίμα*,

*Νέα Ἑλλάς, Νέα Ἰδέαι, Νοσιόλογος, Παλιγγενεσία, Πανόπη, Πατρις, Πόλεμος, Πρωσία, Ῥήγας Φερραῖος, Σέρος, Σιών, Σμύρνη, Σύλλογοι, Σφαίρα, Τηλέγραφος, Τόπος, Τρίπολις, Φανός, Φάρος τῆς Ὀθίνος, Φορολογούμενος, Φωνή, Φωνή τοῦ Λαοῦ, Ψοα,* mindössze 54.

És a következő folyóiratok: *Ἀθήναιον, Ἀλήθεια, Γαλήνης, Γραφικῶς Κόσμος, Ἑλλητισμός, Ἐπιθεώρησις πολιτικῆ καὶ φιλολογικῆ, Ἐπιθεώρησις τῶν σχολείων, Ἐπιθεώρησις φιλομαθῶν, Θεραπευτικῆ Φωνή, Οἰκονομικῆ Ἐπιθεώρησις, Παρθενών, Παρνασσός, Πλάτων, Περιουσιολογικῆ Ἑλλητικῆ φιλολογικῆ Σύλλογος, Ῥηδοδιδάκτωρ Ἠώς, Σεραπίων, Σωκράτης, Σωτήρ,* mindössze 21.

## XVIII.

## Ἀθῆναιον.

Tíz év óta jelenik meg Athénben egy nagyfontosságú folyóirat *Ἀθῆναιον* cím alatt, mely sok tudós közreműködése mellett, minden két hónapban adatik ki. \*)

Ebben, mint azelőtt is, 1880-tól kezdve oroszlandúrsze van Kumanúdisnak, Eustratiúdisnak és Slamatákisnak számos föliratok közlése által, melyeket azután e folyóiratról vesznek át Európa szakfőrúai.

Kontos, Pantazídís, Pappageorgiós szövegkritikai jegyzeteket s magyarázatokat írtak sok görög író munkáihoz.

Protodíkos érdekes dolgokat írt az újabb görög nyelv sajátóságairól.

Kastorchis közlötto tanulmányait a görög vallási régiségekről, nagyon érdekes monographiáját a chaciocái oroszlandúról és megczáfolsát az idegen szemrehányásoknak Görögország ellen, régészeti tekintetben.

Philios írt rendszeren az ásatások sikeréről.

Kalogoras Nikephor beható értekezést írt I. Kornueus Elekről, Zigabenus Euthymiusról és a hitszakadár Bogomi-

\*) Ἀθῆναιον, σύγγραμμα περιουσιολογικῆ καὶ θεολογικῆ ἐπιθεώρησις ἀποφαινομένων ἑλληνικῶν ἰστοριῶν.



lekről, valamint Zigabennus Erythymius kiadatlan magyarázatairól sz. Pál levelelhez.

Dosios közölt indiai nyelvőrvárlatokat.

Sakellarios ismertette a madridi Plutarch-kodexet.

Chutzidákis adalékokat írt az újgörög nyelv történetéhez.

Előfordulnak azonban a természettudományokra, bölcsészetre s neveléstarra vonatkozó érdekes czikkek is, úgy hogy e folyóirat akármely európai *Szemlével* kiállja a versenyt.

E folyóiratban tette közzé Postolákas Achilles egy nevezetes értekezését, mely 1880-ban külön füzetben is jelent meg.

Negyven év óta találkoznak Athénben és Piraeusban kis, pénzalaku rézdarabok, melyek átmérője 5-9 milliméter, kivéve költőt, melyek átmérője 10 és 11 milliméter. Mind ezeken részint betűk, részint állati fejek vagy más jelvények láthatók.

E jelvényes érezdarsbkákat, melyek Athénben a nemzeti éremtani múzeumban és magánosoknál találhatunk, leírta Postolákas Achilles, az említett éremtani múzeum főnöke. <sup>1)</sup>

Postolákas azt véli, hogy ezek a rézdaraboeskák nem voltak pénzérmek, hanem hogy olyan czéflra használtattak az ókori görögökknél, mint a *tessece* a rómaiaknál, a *marques*, *méreaux*, *jetons* a francziáknál és a *tokens* az angoloknál.

Származási idejököt teszi a Kr. előtti IV-dik és III-dik századba.

E tárgyról eddig csak ketten írtak volt, u. m.: Russópulos Athanász, a görög archaeologia kézi könyvének 3-dik kiadásában <sup>2)</sup> és Prokesch-Osten a volt követ.

Postolákas leír 293 érezdarabkát s 260-nak a rajzát is közli. — A többi 27-nek a mását azért nem közli, mivel azok hasonlítanak a lerajzolt rézdarabkák egyikéhez vagy másikához.

E rézdarabkák mindkét lapjára van valami bevésve, az egyikére leginkább valamely betű, a másikra pedig istének

<sup>1)</sup> *Κεφάλαια αρχαιολογικά ἐπὶ τῆς Ἀθήνης (ἱστορῆς νομισματικῆς μνημῶν καὶ τῆς ἱθῆσιας.* (Athén, 1880.)

<sup>2)</sup> *Uebersichten über Griechische Numismatik.* (Athén, 1875.)

vagy emberek fejei vagy az emberi test más részei, vagy állatok, csillagok, hold. Például Pánnak és bakaak a feje. Ismét Pán feje és nyolcz sugára csillag. De edények s növények is vannak az egyik lapon.

## XIX.

## Ἑστρασε.

1881. évi május 1-étől kezdve megjelenik Liposében minden hó 1-én és 15-kén egy görög képes újság, melynek czíme Ἑστρασε, szerkesztője pedig Purvanoglos. 1) Alakja oly nagy, mint az angol, francia és német illusztrált újságoké. Előfizetési ára egy évre 40 frank vagy 32 márka; tehát körülbelül 16 forint. Cikkjei nagyon érdekesek. Hyenek:

1. Göthének taurusi Iphigeniája, gördülökény versekben fordítva Rhankavis Sándor által.

2. Történelmi rajzok a byzanti császárság korából a szerkesztőtől, a ki e rajzokat előbb két kötetben németül adta ki, s ezért angol és német lapokban nagy díszeteket aratott. Ez buzdította őt arra, hogy munkáját görögre is fordítsa. A történelmi rajzok hőse: Andronikus Komnenus.

3. Naüm Pauagios szép költeménye: *A házi gazda és az egér.*

4. Pappazoglis Kleantesz költeményei: *A hajótörést szenvedő dala; — Síró kedvesem; — Kétségbe vigasztalás.*

5. Apostolidis Péter költeménye Valamiris halálára.

6. Longfellownak »*Chilabatha dala*» című költeményének gyönyörű fordítása, a lap szerkesztőjétől.

7. A byzantinismus befolyása a régi orosz irodalomra Palaeologustól.

8. Schiller *Kecyűjének* fordítása a fennebb említett Rhankavis Sándortól.

Hadd álljon itt a fordítás első szakasza:

1) Ἑστρασε, ἑστραστὴν ἀποδοῦναι πρὸς τὸν ἑστραστὴν, διὰ τοῦ πρὸς ἐπιδοῦναι.

Ἡ Νειρίς.

Ἦς ὡς κῆπον τῶν λέκτρων,  
 Ἄ τοι δὲ σιμῶν ἀρχόντων,  
 Προσδοκῶν εἰ ἀρχισὶ ἢ πάτρῃ,  
 Ἦς ὁ βουκόλος Φραγείστας.  
 Καὶ ἐρατίζουσαι εἰς πᾶσιν  
 Ἦς ἰσχύειν ὀφείδων  
 Ἦν ἡμέτερος πολλῶν  
 Γουναίων, ὡς ἴσθαι δίσταος.

A görög tárgyakra vonatkozó képek, melyek az *Ἰσπεριος*-ban megjelentek, a következők:

1. Athena Parthenos szobra, mely a legújabb időben ásatott ki Athénben, s melyről előinte azt híresztelték, hogy az a Perikles korából származó nagy szobor, mely az Akropolison állt. De csakhamar kitért, hogy ez amannak csak kisebbmértvű utánzata.

2. A husvéti ünnepe Thebában.

3. Chios szigete a földrengés előtt és után.

4. Görögország királya, királynéja és trónörököke.

5. Deligeorgis Epaminondas.

6. Taygetus hegyének zuhatagja és hegyszorosai.

7. Byron emlékszobra Missolongiban.

8. Zaumis Thrasybul.

9. Iphigenia Taurisban.

10. Athén Hadrián korában.

11. Andritzaena mezővárosa Árkádiában.

12. Szent Tóder temploma Athénben.

13. Athén piacza.

14. A Parthenon helyeje.

15. Kyprusban talált 80 centiméternyi magus szép női szobor, fehér pentelikumi márványból, a Kr. előtti korból 450 és 400 között. A szobor ábrázolja Venust, és Styphaxnak a műve.

16. Régi frank erősség Sparta közelében.

17. Papadákis Antal emlékszobra Athénben, a ki az ottani egyetemnek körülbelül egy millió drachmát (400 ezer forintot) ajándékozott, oly kikötéssel, hogy ebből évenként 10

ösztöndíjast segélyezzen és pedig mindegyiket haronkint 100 drachmával (40 forinttal).

18. Parasztaó Leontariumból.
19. Az elensini templom propylaeumai.
20. Phigalia és Apollo temploma.
21. Kolonos, Athén mellett.
22. Neda, Arkádia folyója.
23. Lytocharon, Macedonia mezővárosa.
24. Mykale.
25. Az új Phaleron.
26. Sirtzs zárdája Tzakoniában.
27. Tempe völgye.
28. A dionysusi színház Athénben.
29. Zampelios Spyridon, a »byzanti tanulmányok« (*Βε-  
βαινωτὰ μελέται*), Kelta történetének, s az, *Ἰταλοελληνικά*  
szerzője.
30. Sappho.
31. A »Mianthis« és *Pheronike* hadihajók.
32. Athéna kisebb szobra Olympiából.
33. Olympus hegye.
34. Nauplia.
35. Az akadémia palotája Athénben.
36. Az opidaurusi színház és az ott talált szobrok.
37. A *Szerencse*. Régi görög szobroeska, mely Pompei-  
ben találtatott.
38. Ampelákia.
39. Oedipus és Antigone.
40. Zante.
41. Thezsalia megszerzése; fölséges allegorikai kép, Ri-  
zosiól.
42. Pellapais zárdája Cyprus szigetén.
43. Andrúztos Odysseus.
44. Athéna temploma Aeginaában.
45. Trikkala.
46. Szent Zsófia templomának romjai Cyprus szigetén.
47. Kastalia forrása.
48. A »Meteora« nevű görög zárdák.
49. Szent Laura zárdája Kalavryta közelében, honnan

60 évvel ezelőtt indult ki a szabadságháború ezüztöze.

50. Tenos szigete és városa.

51. Sunium, Athéna templomával.

52. A Nagybarlang (*Μεγά Σπηλαιον*) zárlója Peloponnésusban, mely 362-ben Kr. u. épült.

53. Szent Zsófia görög temploma Londonban. Alapkövét 1877-ben tették le s ma már egész pompájában készen áll. Az egész 35 ezer font sterlingbe került.

54. Kerynaca városa Kypros szigetén.

55. Kíssos mezővárosa Thessaliában.

56. A korinthei szoros térképe.

A nem görög tárgyakon kívül hozza az *Έργοσ* Munkácsy Mihálynak *A két család* című szép képét is, mely Párisban és Berlinben volt kiállítva.

## XX.

### Sarípolos.

Sarípolos Miklós, kinek *Alkotmányjogát* a Budapesti Szemlében (1880. évf. 48. sz.) s egyéb dolgozatait az Egyetemes philológiai Közlönyben (1879. 1. füz.) ismerttettem, legújabbán könyvészeti tanulmányait adta ki, \*) melyekben négy munkát ismertet. Ezek közül azonban a klasszika philologia barátait csak kettő érdekli, u. m.:

1. Trattato di diritto internazionale. (Róma 1881.) Pirantoni Ágostontól.

2. Disputationis de fontibus Diogenis Laörtii particulam de successione philosophorum facultati literarum Parisiensi proponendam ad doctoris gradum promovendus Victor Egger. (Bordeaux, 1881.).

Az 1. alatti munka szerzője vizsgálja India, Egyiptom, a sémi népek legrégibb nemzetközi jogát, a legújabb ásatások által napfényre került emlékek alapján, s aztán átmegy a görög államok nemzetközi jogára. Itt hosszasan eseteli a régi görögök fogvatkozásait, melyek miatt előbb a makedóniai ki-

\*) *Νικολάου Σαρίπολου φιλολογικαὶ μελέται.* (Athén, 1882).

rályok nagyravágyásának s később a rómaiak bírvágyának cstek áldozatúl. Pierantoni sok téves állítást is koczkaztatott, de Saripolos Miklós nem sorolja föl ezeket, hanem magánlevélben fogja Pierantonival közölni, hogy munkájának második kiadásában javítsa ki.

Helyesen mondja Saripolos, hogy Sokrates volt az első, a kinél az emberek testvérisülésének eszméjével találkozunk; de tanítványai félreértvén ezt az eszmét, a kosmopolitismus elméletét gondolták ki, mely a huza eszméjét fejtotta el.

Szerinté a nemzetek életében a testvériség lényegét a nyelv alkotja. Azelőtt azt mondták sokan, hogy »kik Krisztusban hisznek s kiknek hazai nyelvük a görög, azok mind görögök«, de ő mindazokat ismeri el görögöknök, kiknek ismeretöjele a görög nyelv, valláskülönbség nélkül.

A 2. alatti munka szerzőjéről azt mondja, hogy az Egger Emilnek, a híres francia akadémikusnak a fia, kít Laërta Diogenes körüli tett fontos buvárlatainak folytatására buzdít.

Franziául is írt egy politikai és erkölcsi értekezést Thukydidesről, melyet a brüsseli akadémiában, mint annak tagja olvasott föl.<sup>1)</sup>

Ebben azt mutogatja, hogy a politikai tudománynak tulajdonképi alapítója Thukydides.

Azt az állítását azonban, hogy a Thukydides által magasztalt szíttják csupa szlávfüju népek voltak, nem lehet aláírni.

Egy másik franczia értekezést írt a *nemzetközi jog és az összehasonlító törvényhozás szemléjében* (Revue de Droit international et de Législation comparée) a görög-török kérdéscről, keletkezéséről, fejlődéséről s jelen állapotáról.<sup>2)</sup>

<sup>1)</sup> Essai politique et moral sur Thucydide. (Bruxelles, 1879.).

<sup>2)</sup> La question grecoturque, ses commencemens, ses progrès et son état actuel.

## XXI.

## Bikelas.

Shakespeare tragoediájának görög fordítója is akadt Bikelas Demeter személyében, a ki 1876-ban Shakespeare fordításainak három részét adta ki, u. m: 1. Róméót és Juliát, 2. Othellót, 3. Lear királyt. Az idéa pedig a 4-ik részben Macbeth s az 5-dik részben Hamlet fordítását bocsátotta közre.<sup>1)</sup>

Mindegyik darab fordítása után tanulságos jegyzeteket írt, melyekben leginkább az ó-kori görög drámaírók eszméinek nyomait emeli ki Shakespearenél. Így (Macbeth. I. felvon. 3. jel.) a három könyörgő boszorkány háromszori fordulásával, mely kilenczet tesz, összehasonlítja Sophoklesnek kolonosi Oedipusában a kar által mondott 483-ik és 484-ik versét. De ez nem igen talál; mert itt a kar azt mondja Oedipusnak, hogy mindegyik kezével háromszor kilencz eljárat tegyen le.

Duncan azt mondja (I. 4. jelen.): hogy bárcsak mutatná az arcz az ember lelkét. Euripides Medeájában pedig olvassuk (516—520. v.): Oh Zeus, miért adál az embereknek bizonyos jeleket arra nézve, hogy melyik a hamis arany, de olyan veleszületett jele nincsen a testnek, mely által a férfiak gonoszságát lehessen átlátni?

Macbeth (II. 2. jelen.) mondja az álomról, hogy fölold a fáradtságtól, a bűgyait ész halzsama, a természet fűszere s nagy élelmező az élet lakomájában. Sophokles Philokteteszében pedig ezt olvassuk (827—829. v.): Pájdalmat, szenvedéseket nem ismerő álom, jőjj nyájasan hozzánk, életkönnyítő király.

Ugyan abban a jelenetben mondja Macbeth a gyilkosság után: Képes-e Neptunnak roppant oczeánja a vért kezemről lemosni? E kéz be fogja liborítani a véghetetlen tengert, hogy kék vizét pirosítsa. Aeschylus *Sírí áldozói*ban pedig (Choëphoroc 72—74. v.) a kar énekli: Hasztalanok a könyörgések, hiúik a búcsúmenetek a kezét undorító gyilkosság lemosása végett.

<sup>1)</sup> Σακκωσίγας τραγωδίας μεταφράσεις ἐκ τοῦ ἄγγλικού. Μέγος Α. Αττάβηθ. — Μέγος Ε. Ἀπύειος. (Ἀθήναι, 1882. Κορονίλας Εὐδρώσι.)

A 3-ik felvonás 4-dik jelenetében azt mondja Macbeth, hogy síromlékeink jövőre legyenek a sások gyomrai.

Sophokles *Antigonájában* pedig ezt mondja Kreon (1039—1041. v.): azt nem fogjátok eltüntetni, még akkor sem, ha Zeus sasai falatozásul akarnák elvinni.

Az 5-dik jelenetben így szól Macbeth: jól mondja a közmondás: «a vér vért kíván.»

Aeschylus *Siri áldozatában* pedig (400—403. v.) ezt olvassuk: törvény, hogy a gyilkosságnak földre öntött cseppjei más vért követeljenek.

Stapfer azt mondja *Shakespeare et l'Antiquité* című munkájában (2-ik köt. 16. lap): Ha Shakespeare és a régi Hellas drámáiban egymáshoz hasonló gondolatokat, képeket s bonyodalmaikat találunk, nem kell mindjárt utánzkarna gondolnunk, hanem egyetül csak arra, hogy a hajdani és az újabbkori költők mindeu költészetnek ugyanazon örök forrásából merítettek.

Ez szép phrasis ugyan, de a kérdésben függő hasonlóságokat teljesen meg nem magyarázza. Miért nem kell Shakespeare részéről utánzásra is gondolni? Hiszen ő 1564-ben született s 1616-ban hullt meg. Már pedig az angolok sokkal előbb foglalkoztak a görög klasszikusokkal. Így a VII-ik században Kr. u. a görög ezarházú Tódor, a brit szigetek őrsége, oly sikerrel gondoskodék a klasszikai nyelvek könyveinek s tanítóinak megszerzéséről, hogy tanítványaik úgy beszéltek görögül és latinul, mint anyanyelvükön. A IX-ik és XIII-ik században szintén foglalkoztak az angolok a klasszikusokkal. <sup>1)</sup>

1490-től pedig rendszeren kezdék Angliában a klasszikusokat olvasni. S később azt mondták Erzsébet királynéről, (1533—1603), hogy egy nap alatt többet olvas görögül, mint egy kanonok egy hét alatt latinul.

Sőt a királyné magyarázatot is írt Platonhoz, lefordította Isokrates két beszédét, Euripidesnek egy drámáját s Xenophonnak és Plutarchnak egy-egy értekezését. <sup>2)</sup>

<sup>1)</sup> Tálfy I.: A klasszika-philológia encyclopaediája. Pest, 1864. 180—181. l.

<sup>2)</sup> Stapfer: Shakespeare et l'antiquité. 1-36 rész. Páris, 1879. pag. 6. és 20.



S a királynén kívül több főrangú hölgy és úr is tudott görögül és latinul.

S 1550-től 1616-ig (Shakespeare haláláig) angolra voltak már fordítva Herodot, Thukydides, Polybius nagy része, sicíliai Diodor, Appians, Josephus Flavius, Aelian, Herodian, Plutarch életrajzai, Demosthenes 15 beszéde, Lykophrón stb. <sup>1)</sup>

Nem lehet tehát kétség, hogy Shakespeare, ki Latin iskolában tanult, több görög és latin klasszikus munkáival, hála csak fordításban is, megismerkedett.

Bikelas Macbeth fordításához irt jegyzeteinek végén három fejezetet is fordított Stapfer munkájából, t. i. 1. A természetfölöttiről Macbethben s általában a tragédiában; 2. Macbeth és 3. Lady Macbeth jellemzése.

A Hamlet-fordításának végén pedig lefordította szintén Stapfer munkájából a Hamlet jelleméről szóló fejezetet.

XXII. <sup>2)</sup>

Könyvészet.

1. Bölcsészet.

Brailas Armenis: értekezések a lélekről, istenről s az euklései törvényről. *Περὶ ψυχῆς, θεοῦ καὶ ἠθικῶν νόμων διατριβαί.* (Konstantinápoly, 1879.)

Gregoriadis Perikles: *Περὶ γενέσεως τῶν φιλοσοφικῶν συστημάτων.* (A bölcsészeti rendszerek eredetéről.) Athén, 1880.

Ugyanattól: *Περὶ ἀθανασίας τῆς ψυχῆς κατὰ Πλάτωνα.* (A lélek halhatatlanságáról Plato szerint.) Athén, 1880.

2. Jogtudomány.

Kazózis: Bevezetés a jogencyklopaediába. (*Εἰσαγωγή εἰς τὴν Ἑγκυκλοπαιδείαν τοῦ Ἀικίου.*) Athén, 1880.

<sup>1)</sup> Stapfer I. 24.

<sup>2)</sup> A szorosan vett tankönyvek nincsenek e könyvészeti rovatta bűvére.

*Valentzas*: Jusztinián 118 novelája a saját és az utána való törvényhozásra vonatkozó magyarázati és történelmi jegyzetekkel. (*Ιουστινιανοὶ 118 Νεαρὰ μεθ' ἐξηγητικῶν καὶ ἱστορικῶν σημειώσεων πρὸς τὴν αὐτοῦ καὶ τὴν μετ' αὐτὸν ρομοθεσίαν*). Athén, 1880.

*Moschovalákis*: A közjog Görögországban a török uralom alatt. (*Τὸ ἐν Ἑλλάδι δημόσιον δίκαιον ἐπὶ Τουρκοκρατίας*). Athén, 1882.

### 3. Klasszika philologia.

*Gkiólmas* kiadta magyarázatokkal Plutarch *Agisát* és *Kleomenesét*. (*Βίοι παρὰ Ληλοῦ Μλουτέγχου. Τεῦχος α', Ἄγις καὶ Κλεομένης, μετὰ σχολίων*). Athén, 1880.

*Dimítzas*: Kritikai javítások Strabóhoz s töredékeihez. (*Κριτικαὶ διορθώσεις εἰς Στράβωνα καὶ τὰ ἀποσπάσματα αὐτοῦ*). Athén, 1880.

*Ugyanaz*: A kitünő művész Paeonius valódi hazájától. (*Περὶ τῆς ἀληθοῦς πατρίδος τοῦ ἐξόχου καλλιτέχρου Παιωνίου*). Athén, 1881.

*Skaphidiótis*: Kritikai észrevételek Markus Antoninusnak ősmagáról írt 12 könyvéről. (*Κριτικαὶ παρατηρήσεις ἐπὶ τῶν εἰς ἑαυτὸν 12 βιβλίων Μάρκου Ἀντωνίνου*). Athén, 1881.

*Parasporgiás*: Írtekezés a τίος, τίς, τίη, τίον, τίονι, τίμι, τίς, τίον, τίονς, τίς ige melléknévről, huszonhét költőnél s prózaíróknál. (*Πραγματεία περὶ τῶν ἰσηματικῶν ἐπιθέτων τίος, τίμι . . . πᾶρ' ἐπιτὰ καὶ εἰς οὐ ποιηταῖς τε καὶ πεζοῖς συγγραφεῦσιν*). Athén, 1880.

*Bythulkas*: Homéri olvasókönyv, nyelvtani, történelmi, magyarázati és földrajzi jegyzetekkel. 2-ik kötet, mely az Odyssea 6-ik, 8-ik és 9-ik énekét tartalmazza. (*Ομηρικὴ Χρηματομάθεια μετὰ σχολίων γραμματικῶν, ἱστορικῶν, ἐξηγητικῶν καὶ γεωγραφικῶν τεύχος β', περιέχον ἐκ τῆς Ὀδυσσεΐας τὰς βιβλιοθήκας Ζ, Θ καὶ Ι*). Athén, 1880.

*Kontópulos*: A görög nyelv halhatatlansága vagy a homéri nyelv föltalálása a jelenkori görög nyelv népdialectusai-ban. (*Ἀθανασία τῆς ἑλληνικῆς γλώσσης ἢ ἀνεύρεσις τῆς*

δημοτικῆς γλώσσης ἐν ταῖς δημοτικαῖς διαλέκτοις τῆς συγχρόνου ἑλληνικῆς). Odessa, 1880.

*Paradórulos*: Különléle írások (variantes lectiones) Plato Gorgiaszinak szövegéhez, összegyűjtve 13-ik századbeli hártayakodexből. (*Διάφοροι γραφαὶ εἰς τὸ κείμενον τοῦ Γοργίου τοῦ Πλάτωνος, συλλεγεῖσθαι ἐκ περιγραφοῦ κώδικος τοῦ 17 αἰῶνος*). Smyrna, 1880.

*Kabbalós*: A Barbákininnál talált Minerva, viszonyítva a Parthenon Minervájához. (*Ἀθηνᾶ ἢ παρὰ τὸ Παρθενῶν εἰρηθεῖσα ἐκ υἱοῦ πρὸς τὴν Ἀθηνᾶν τοῦ Παρθενῶνος*). Athén, 1881.

#### 4. Költészet.

Arabantinos fiai újra kiadták az általa gyűjtött epirusi népdalokat. *Συλλογὴ δημοτικῶν ᾠμῶν τῆς Ἠπειροῦ ὑπὸ Ἀραβαντινοῦ, ἐκδομένη ἐπὶ τῶν εἰδῶν του*. (Athén, 1880.). Hísz évig gyűjté Arabantinos, bejárva egész Epiruszt, ezeket a népdalokat, melyek élő bizonyosságai annak, hogy Epirus nagy többsége festetül lelkestül görög.

A Thérából (Santorin) való Sigalas 100 görög nemzeti-dalt, hangjegyekkel ollárva, adott ki. *Συλλογὴ ἑθνικῶν ᾠμῶν, περιέχουσα τετρακόσια ᾠμοὺς τοιαύτους ἐπὶ τοῦ ἐκ Θήρας μουσικοδιδασκάλου Ἄντ. Σιγάλα*. (Athén, 1880.).

*Vellianítis* Emilia írt egy irodalmi beszélyt, melynek czíme: *Ποῦ ἐσ ἀγαπᾷς szeretet*. (*Φιλοσοφία καὶ ἀγροικὴ ἀγάπη*), Korfú, 1880.

*Moschópulos* írt verseket e czím alatt: *Ἐπιταμιωτικὰ*. (*Σπονδαὶ ἐν νεατῆ*). Athén, 1880.

*Sotomonaídís* kiadta *Σελῆσις ἐς ἠυλάμωγ* (*Τριανθία καὶ φιλοσοφία*) czímű lyrai költeményeit. Athén, 1880.

*Chatzáhis*: Phokas Nikephor, Byzancez esászára, három fölkomásos dráma versmértékben. (*Νικηφόρος Φωκᾶς, ἀντωχρότως τοῦ Βυζαντινοῦ, δράμα τριπρακτοῦ ἡμετερον*). Athén, 1880.

*Konstantiniáidís*: Görög anthologia. Ötödik kiadás. (*Ἑλληνικὴ ἀνθολογία, ἕκδοσις ε'*). Athén, 1880.

*Nataranikas*: Parnassus vagy az újabb Hellus legválogatottabb költeményeinek kalászata. (*Παρνασσός, ἦτοι ἀπὸ*

*Θίσια των ἐλλεικτοτέρων ποιημάτων τῆς κωϊκῆς Ἑλλάδος*). Athén, 1880.

*Kókkos*: Nevelések. (Τέλωτες). Athén, 1880.

*Phocæus*: Tékoniás és meghánás, vígjáték három fölvonásban. (*Δωροῖα καὶ Ματάρια, κωμῆδία ἐν τρεῖς πράξεσι*). Athén, 1880.

*Saris*: Kölcsön kölcsönért. Vígjáték egy fölvonásban. (*Ἄλλ' ἀντ' ἄλλων, κωμῆδία ὑπόπικρατος*). Athén, 1880.

*Stratigis*: Rózsaborostyánok, Iyrai költemények gyűjteménye. (*Ροδοδάφνη, ἀλλογὴ Ἱουραίων ποιήσεων*). Athén, 1880.

*Autouidiis*: Kréta önkénytese, vagy az 1868-ki fölkelés, epikai költemény némes stropháikban. (*ὁ Ἐθελοντής τῆς Κρήτης, ἦτοι ἡ ἐπανέστασις τοῦ 1868. ποιήμα ἐπιχὸν ἐς στραφῆς ὁμοιοκαταληκτος*). Athén, 1881.

Egy évvel előbb írt három tragédiát: a zsarnokgyilkosok, a makedóni Dönötör, a Janicsár és egy Chaidemmeni című vígjátékot. (*οἱ τυραννοκτόνοι, Δημίτριος ὁ Μακεδόν καὶ ὁ Γαίταρος, τραγωδίαί ἐτι δὲ ἡ Χαΐδεμμένη, κωμῆδία*). Athén, 1880.

*Miliarátis*: Digenis Akritas Vazul, byzanti eposca a 10-ik századból, az Androsban talált kézirat szerint. (*Βασιλειος Ἀκριτῆς Ἀκρίτας, ἐποποιία τῆς 10-ης ἑξατονταετηρίδος κατὰ τὸ ἐν Ἀνδρῶν ἀνευρεθὲν χειρόγραφον*). Athén, 1881.

*Koromilas*: *Ἀνακρίων*. Dramatizált idyll. (Athén, 1881.)

Antoniadis György Emmanuel lefordította Dante *Divine comedia*-ját, melyvel az Oeokorom-alapítványból pályadíjat nyert. (*Ἄντουν Ἀλλεγὸρον Θεία κωμῆδία, μετῆφρασις ἑρμειτρος, βραβευθεῖσα ἐν τῷ Οἰκονομικῷ ἀγῶνι*). Athén, 1881.

Musurus Konstantin, Törökország londoni követe, görögre fordította Dante Poklát. (*Ὁ Ἄιδης τοῦ Δάντου*. London, 1882). A fordítás nagyon hü és szép nyelvű, de nem az eredetinek versmértékében és rímekben, hanem tizenkét szótagu jambusokban.

## 5. Nevelés, oktatás.

Vlasis Antal: Kutatások a népoktatás javításáról Görögországban. (*Σκέψεις περὶ βελτιώσεως τῆς ἐν Ἑλλάδι δημοτικῆς ἐκπαιδεύσεως*). Athén, 1880.

*Argyriadis*: A közoktatásról. (*Περὶ δημοσίας ἐκπαιδείσεως*). Athén, 1881.

*Dosios Miklós*: Gyermeki éneim tárczája, vagy visszaemlékezés gyermekkoromra. (*Χαρτοφυλάκιον τῶν παιδικῶν μου χρόνων, ἢ ἀνάμνησις τῆς παιδικῆς μου ἡλικίας*). Korfú, 1880.

## 6. Orvosi tudomány.

*Koryllas*: A Putrasban észleltetett vérhugros sárgalásról. (*Περὶ ἰατροῦδος αἱματορροϊκῆς πυρετοῦ παρατηρηθέντος ἐν Πύτραις*). Athén, 1879.

A francziákknál e kór neve *fièvre bilieuse hématérique* vagy *fièvre atrabileire* (arrabileuse), vagy *fièvre bilieuse ictero-hemorrhagique*, vagy *fièvre bilieuse mélanurique* vagy *fièvre bilieuse hématique*.

Ugyanez a Koryllas írt már 1873-ban a telénoltásról. (*Περὶ δαυαίαιου τοῦ ἢ τοῦ κυρίου ἐμβολισμοῦ*). Patras.

## 7. Pénzügytan.

*Giannakidis*: A törvényes érczprénzről, különösen pedig a kettős érczprénzértékről. (*Περὶ μεταλλικῶν νομισμῶν χρυσίου, ἰδίως δὲ περὶ ἡμεταλλισμοῦ*). Athén, 1892.

## 8. Politika.

*Pastas* György bírálata Scizanis Miltiadesnek következő munkájáról: Görögország politikája és a fölkelés 1878-ban. (*Κρίσις ἐπὶ τοῦ συγγράμματος Μιλτιάδου Σκίζάνη: Ἡ πολιτικὴ τῆς Ἑλλάδος καὶ ἡ ἐπανάστασις τοῦ 1878*). Athén, 1880.

*Stávis*: Alkotmányos tévedések. (*Πλάται συνταγματικά*). Athén, 1881.

*Damalos*: Mire küll- és belöldi politikát kövessen Görögország, hogy politikai lételét megmentse? (*Τίνα πρέπει ἀπὸ τοῦ νῦν νὰ μετέλθῃ ἡ Ἑλλάς: ἐξωτερικῆς καὶ ἐσωτερικῆς πολιτικῆς, ἐν φέλλῃ, νὰ σώσῃ τὴν πολιτικὴν αὐτῆς ἔπαρξιν*). Athén, 1881.

Az 1882-diki Kλαίω az alkotmányos kormányzat jó és rossz oldalai. (*Τὰ καλὰ καὶ κακὰ τοῦ συνταγματικοῦ πολι-*

καρματος) ezímfő ezikkeiben ismerteti s bírálgatja Minghetti-nek, volt olasz miniszternek munkáját, melyben s politikai pártokról ír.

### 9. Természettudományok.

*Gennádius*: A pusztító phylloxera (*Φιλλοξέρα ή φθοροποιός*) továbbá a szőlő pokolvarjáról s e betegség természetéről és gyógyításáról (*Περὶ τοῦ ἀνθρακῶς τῆς ἀμπέλου φύσεως καὶ θεραπείας τῆς νόσου*); végte a növények rühéről (*Περὶ πορομύσεων τῶν φυτῶν*). Athén, 1880.

*Chalkiópulos* irt koszorús pályamunkát Görögország földmívelésének javításáról (*Περὶ βελτιώσεως τῆς ἐν Ἑλλάδι γεωργίας*). Athén, 1880.

*Diamantópulos* anthropológiát adott ki 95 rajzzal s egy bonczlani táblával. (Smyrna, 1880.).

*Krínos*: A régi görög növények tudományos meghatározásáról a nép nevei által helyek és idők szerint s a hasznáról, mely ezekből a görög nyelv név- és szóártanára nézve származik. (*Περὶ ἐπιστημονικῶ προσδιορισμοῦ τῶν ἀρχαίων ἐλληνικῶν φυτῶν διὰ τῶν ὀνομάτων τοῦ λαοῦ κατὰ τόπους καὶ χρόνους καὶ τῆς ἐκ τούτων ὀφειλόμενης εἰς τὴν ὀνοματολογίαν καὶ λέξιλογικαίαν τῆς ἐλληνικῆς γλώσσης*). (Athén, 1881.).

### 10. Történelem és Földrajz.

Bikelas kiadta 1879-ben, Athénben, Lárás Lukisnak egy chiói aggustvának önéletrajzát. (*Λογικῆς Λάρας. Ἀὐτοβιογραφία γέροντος Χίου.*), melyben az 1821. és 1822. évben történt gyászos és borzasztó eseményeket, mint szemtanú, ecseteli. Megjelent német fordításban is e czím alatt: Lukis Laras: Eine Geschichte aus dem griechischen Befreiungskriege. (Hamburg, 1879.).

*Xanthópulos K.*: Álnézeti jelentés az újabb görögök szellemi fejlődéséről, ujrászületésükről mai napig. (*Συνοπτικὴ ἐκθεσίς περὶ τῆς πνευματικῆς ἀναπτύξεως τῶν νεωτέρων Ἑλλήνων ἀπὸ τῆς ἀναγκωσῆσεως αὐτῶν μέχρι τοῦδε*). Konstantinápoly, 1880.

*Rhankis*: A hellenismus befolyásáról az európai polgá-

rosodárra. (*Περὶ ἐπιδημίας τοῦ ἑλληνισμοῦ ἐπὶ τοῦ Εὐρωπαίου πολιτισμοῦ*). Athén, 1880.

*Georgiádís Miklós*: Thessalia leírása. (*Θεσσαλία ἐπὶ Νικολάου Γεωργιάδου*. Athén, 1880.), melyben helyreigazítja idegen utazóknak számtalan tévelyeit.

*Maltos M.*: A régi görögök lakomáiról. (*Περὶ τῶν ἀναπολιῶν τῶν παισιῶν Ἑλλήνων*. Odessa, 1880.).

*Miliarakis*: A kykladi szigetek. (*Ἰστορηματα περιγραφή καὶ τῶν Κυκλάδων νήσων*. (Athén, 1881.), 1-ső kötet: Andros, Keos.

*Kenieris Miké*, az athéni bank kormányzója, történelmi tanulmányokat írt a görög születésű V. Sándor pápáról, Byzanczról és a báschi zsínatról. *Μάργου Περιέγραψις ιστορικῶν μελέτων. Ὁ Ἕλλην πάπας Ἀλέξανδρος Ε', τὸ Βυζάντιον καὶ ἡ ἐν Βασιλείᾳ ἀνάδοξ.* (Athén, 1881.).

*Dragamis Isteón* kiadta másodszor atyjának, Miklósnak, *Τὸν ἐσθὲν νῆσασιν ἐπιστῆσιν* (*Ἰστορικῶν ἀναμνηστικῶν*) két kötetben s atyja arczképével. Athén, 1886. Az első kiadást ismérttettem az »*Égyetemes philologiai Közlönyben*» (1887. pag. 293).

*Philippidis*: Az 1821-ki görög szent hárcz. (*Ὁ ἱερός τοῦ 1821 ἑλληνικοῦ ἀγῶν*). Athén, 1881.

*Grigorópulos*: Syme szigete, földrajzi, történelmi, statisztikai tekintetben ábrákkal, a legellerjedtebb szokásokkal, melyekhez hozzájárul röviden valami az előítéletekről s a symebeliék dialektusáról. (*Ἡ νῆσος Σάμη, πραγματεία ὑπὸ γεωγραφικῆν, ἱστορικῆν καὶ στατιστικῆν ἔποψιν* stb.). Athén, 1880.

*Paparrhigópulos*: A görög nemzet története. 2-dik kiadás. (*Ἰστορία τοῦ ἑλληνικοῦ ἔθνους, Ἔκδοσις β'*). Athén, 1881.

*Patzidákis*: Utazás Krétában. (*Περιήγησις ἐν Κρήτῃ*). Syra, 1881.

*Chatzis*: Thessalonik népkönyvtára. Thessalonik városának leírása. (*Ἀποστολὴ βιβλιοθήκης Θεσσαλονίκης. Ἰστογραφία Θεσσαλονίκης*). Thessalonik, 1881.

Végre az 1882-ki *Κλειώ* több érdekes dolgotat hozott Kypprus történetéről s jelen állapotáról.

## 11. Vegyesek.

*Tély Ivántól* megjelent: *Συγγραμμάτια Ἑλληνικά*. Opuscula Graeca. Budapest, 1880. Tartalma: Vörösmarty Szózatának fordítása; a görög versek története; Solon adótörvénye; különfelelék az attikai jogból; a magyar királyi korona és az 1867-ki koronázás leírása; görög dolgok Franciaországban; Soplaklos temetése; Antigone előadása Budapesten; a görög kérdés; vegyesek Aeschylusról.

Jóllehet e munkát a budapesti m. kir. egyetem újáalakításának százados évfordulója alkalmára az egyetemi könyvnyomda a közoktatási minisztérium rendeletére díszesen állította ki, az akkori egyetemi rector még sem tartotta kötelességének arról a hivatalos *felvételben* említést tenni, valamint arról sem, hogy az ezen ünnepélyre szóló latin meghívókat és mind a négy kar tiszteleti tudorai diplomáinak latin szövegét, és pedig éppen a rector megkeresésére, én szerkesztettem.